ואביטה

שבת פרשת בהעלתך תשע"ח

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

03 **סוד הצֶלֶם בכתבי האריז"ל**
המשך שעורי סוד הצלם

24 **ניגון חסידי**
ניגון חדש להולדת שיינא הרמתי תחי'

25 **'דבר יום ביומו'**
מסרים יומיים קצרים לפרשת בהעלתך

30 **פרקי אבות**
ביאורים מלוקטים לפרק ב'

34 **מענות ותשובות**
תשובות הרב לשאלות

37 **סיפור חסידי**
רבי מנחם מענדל מווארקי זצ"ל

38 **ברֵכות בחשבון**
חידושי רמזים בפרשה

11 בירור ניצוצות הוא מציאת **נקודת השכל** בכל דבר במציאות, הביטול שלה לה'

30 למה **אל תפרוש מן הצבור** שייך גם כשאתה לבד?

הקדמת המערכת

עוד שבת כבר כאן ואֶתה החוברת השבועית המשודרגת, **'ואביטה' – שיעורים, התוועדויות, דברי תורה קצרים ומענות מהרב גינזבורג** – שיוצאת כבר בפעם השלישית ברציפות ו"בתלת זמני הווי חזקה". **מה יש לנו השבוע בשבילכם? תכנים לכל המשפחה:**

למעמיקים: **שעור מספר 3 ב'סוד הצֶלֶם'**, בו ממשיך הרב לבאר בעומק חסידי מושג זה. והפעם השיעור בדברי ה'עץ חיים' המובאים במאמר של אדמו"ר הזקן שהוסבר בשיעורי השבוע שעבר (בגב החוברת הרחבנו בנוגע לתוכן השיעור).

לכבוד **פרק ב' של פרקי אבות**, צרפנו ביאור מקורי ומחיה על איך לא פורשים מהציבור (משנה ד) – מומלץ ללימוד עם הילדים. כמו תמיד, **הוואטסאפים היומיים** שלנו על הפרשה מובאים כאן במרוכז עם תוספת מרובה על העיקר. יש גם **סיפור** משיחי – לקרוא עם הילדים בסעודה (ומה טוב גם במלוה מלכה, כנהוג) – על רבי **מנחם מענדל מווארקי זצ"ל**, הרבי השותק. השבוע זכינו **למדור חדש – ברכות בחשבון** – בו נוכל להכיר תופעות מתמטיות מתוך הפרשה (וגם כאן טוב לתרגל עם הילדים). גם מקום ה**מענות** לא נפקד, עם מענה ארוך ומפורט הנוגע לכיסוי ראש ול"מנהג ישראל תורה". כאן המקום לאחל **מזל טוב מזל טוב לרבינו לרגל הולדת הנכדה – שיינא הרמתי תחי'**. מה שזיכה אותנו ב**ניגון חדש** של הרב שהולחן לכבוד הנכדה החדשה, כמנהגו של הרב.

מה עוד חדש?

ביום ראשון הקרוב, כ' סיון, יתקיים ה**שיעור החודשי באנגלית.** איפה? ירושלים – רחביה, בית הכנסת 'נצח ישראל' על פינת הרחובות רמב"ן ואבן-עזרא, בשעה 18:30. כמו תמיד, תוכלו לצפות בשידור הישיר.

ועוד בשורה, קו הפנימי-פון שלנו חזר לעבוד, שם תוכלו לשמוע את השיעורים והניגונים של הרב. מספר הקו הוא: 079-9211-452

שבת שלום,
המערכת

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: itiel@pnimi.org.il

עריכה: אביב מויאל | **עיצוב:** דעה ✿ אביחיל | **מערכת:** הרב יוסי פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעדי

שבת בחקתי-סעודת ר"ח סיון
סוד הצלם באריז"ל (3)

תוך כדי לימוד בשרשן של דברים ב'עץ חיים' לאריז"ל, ממשיך הרב לבאר לאורך ולרוחב את סוד הצֶלֶם לאור דברי אדה"ז שהצלם הוא הנפש השכלית. תוך כדי הלימוד מתבארות סוגיות יסוד, מה בין קבלה לחסידות? סיגופים – כן או לא ומדוע? סוד הגלגול, שיטת חסידות חב"ד ועוד

א. חמש המדרגות בגוף, נשמה וצלם

אדמו"ר הזקן: סוד הצלם שבאר"י – הנפש השכלית

אדמו"ר הזקן מסביר, במאמר[א] שהתחלנו ללמוד[ב], שעיקר עבודת האדם בעולם הוא התבוננות המתחוללת בנפש השכלית. בספר התניא מוסבר באריכות כי האדם מורכב מנפש אלקית, "חלק אלוה ממעל ממש", ומנפש בהמית, הכוללת את ארבעת היסודות של החומר (כאשר כל יסוד כולל גם מדות שליליות[ג]). במאמר כותב אדמו"ר הזקן שהחיבור בין שתי הנפשות ההפוכות מתבצע באמצעות ממוצע, שהוא-הוא סוד הצלם (והרמז: **ממוצע** בגימטריא "**צלם אלהים**").

עצם מושג הצלם כממוצע בין הפכים שצריכים לחברם - אור וכלי, נשמה וגוף, חומר וצורה - מופיע כבר בכתבי האריז"ל. החידוש של אדמו"ר הזקן הוא התרגום שלו, במושגי הנפש ועבודת האדם, לנפש השכלית, העומדת בין הנפש האלקית (שאיננה זקוקה להתבוננות כדי להמשך אחרי ה') לנפש הבהמית (שמצד עצמה נמשכת אחרי המציאות הגשמית התחתונה) - יסוד עבודת חב"ד, עבודת ההתבוננות, הוא בעצם עיסוק עם הנפש השכלית כדי ש'תתרגם' את חוויות הנפש האלקית למושגים שגם הנפש הבהמית יכולה להבין, וכך תפעל במציאות.

הסברנו שבעומק התפיסה הזו - לפיה עיקר העבודה הוא בממוצע - היא גם היסוד של "ספר של בינונים", המדגיש את דמות הבינוני העומדת בין הצדיק לרשע ובעצם מסוגלת לחבר ביניהם. כעת נלמד בפנים את דברי האריז"ל אליהם מפנה אדמו"ר הזקן במאמרו[ד].

נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.

הבא לקמן מורכב מהמשך של שלשה שיעורים (ליל שבת בחקתי – פרק א; יום שבת בחקתי – פרק ב; ור"ח סיון – פרק ג ואילך) בהם נלמדו דברי האריז"ל בעץ חיים. כדי להקל על רצף הלימוד פורסמו חלקי השיעורים שעסקו בענינים אחרים בפני עצמם, וחלקי שלשת השיעורים בהם נלמד העץ חיים אוחדו לרצף אחד, כאשר בגוף הדברים ובהערות יש גם הפניות לחלקים הנוספים בשיעורים אלה (שפורסמו בחוברת "ואביטה" לשבת נשא שנה זו). למען הנוחות, השיעורים צוינו, כפי שפורסמו, כשיעור סוד הצלם 1 (ליל ויום שבת) וכשיעור סוד הצלם 2 (ר"ח סיון).

א לקו"ת פרשת בחקתי ד"ה "בחקתי" השני.

ב שיעור סוד הצלם 1.

ג ראה תניא פ"א.

ד עץ חיים שער כו (שער הצלם) פרק א.

חלוקת הנשמה והגוף לחמש

נתחיל לקרוא בפנים:

ענין הצֶלֶם באמיתות נלע"ד הנה באדם העליון יש בו ה' בחי' צורות זו בתוך זו הם נרנח"י ויש להם בחי' חומר המלבישם ונקרא גוף וכלים וגם גוף זה נחלק לכמה חלקים. [הרעיון כאן הוא שכל מדרגה מתחלקת לחמש - הנשמה לנרנח"י (נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה) וגם הגוף לחמש מדרגות ואחר כך הוא יגיד שיש גם חמש מדרגות של צלמים. החלוקה לחמש היא כנגד י-ה-ו-ה עם קוצו של **י**.

בנרנח"י רגילים לחלוקה כזו, אבל חלוקת הגוף לחמש מדרגות היא חידוש - בדרך כלל יש ארבע מדרגות, עצמות-גידין-בשר-עור (עגב"ע), איך מגיעים לחמש מדרגות? הוא מונה אותן:] **מוח עצמות וגידין בשר ועור** [החידוש כאן הוא התוספת של המוח - הכוונה היא למח העצם. לפי ההקבלה, יוצא משהו מחודש - שמח העצם מלביש באיזה אופן את היחידה שבנפש. מה התפקיד של מח העצם? (יצירת כדוריות לבנות.) נכון, מח העצם מייצר - כמו יש מאין - כדוריות דם לבנות, שיש להן תפקיד מאד חשוב בגוף. שוב, לפי מה שכתוב כאן, יש במח העצם איזו השראה של היחידה שבנפש. ההגיון כאן הוא שלאות **י** של המבנה הרגיל - העצם - נוספת עוד מדרגה, קוצו של **י**, מח העצם[ה].

הצלם – סוד הניצוצות – "הבל דגרמי"

ואמנם אי אפשר לצורה להתלבש בתוך חומר אם לא על ידי אמצעי. נמצא כי יש ה' מיני לבושים אל ה' מיני צורות והוא צֶלֶם של נפש וצלם של רוח כו' והה' לבושים של ה' מיני צורות הנ"ל נקרא צְלָמִים ואמנם סודם הן מן רפ"ח ניצוצין שנשארו בתוך הכלים שנשתברו [כאן מופיע עוד ענין חשוב - שצלמים שייכים לניצוצות. איך כותבים **ניצוץ** בלשון הקדש? היה אפשר לחשוב שבלי **י**, אבל בתנ"ך מופיע[ו] עם **י** - בגימטריא "**צלם אלהים**", בדיוק מתאים למבואר כאן (מספר שכבר היה לנו - **ממוצע**). כבר הוזכר שצלמים הם ממוצע בין אורות לכלים, ואצל האריז"ל יש מבנה מובהק של **אנ"ך** - **א**ורות-**נ**יצוצות-**כ**לים - בו הניצוצות עומדים בין האורות לכלים.]

הנקרא הבל דגרמי [כאן יש עוד דימוי - הניצוצות הם בחינת "הבל דגרמי" - ההבל שנשאר על העצמות גם אחרי הסתלקות הנשמה מן הגוף. רואים שיש משהו בצלם שהוא בין חיים למות (כפי שהזכרנו[ז]). ניצוצות הם גם דימוי של שכל - "כברק המבריק על השכל", שלמישהו מתנוצצים דברים בהבנה - מתאים לכך שאדמו"ר הזקן מפרש את הצלם על הנפש השכלית. בדרך צחות - למי יש הכי הרבה שכל? לשלמה המלך, החכם באדם - יש לו הכי הרבה צלמים-ניצוצות, ולכן הוא אומר (ומסיק את המסקנה ש)"הכל הבל"[ז].]

הבל, קין ושת בסוד הצלם

הבל הוא בן של אדם וחוה. יש לאדם וחוה שלשה בנים - קין, הבל ושת[ח]. אפשר לכוון את שלשת בני אדם וחוה (האור והכלי, החתן והכלה) לשלש בחינות שיש בצלם[ט]:

ה ידוע הרמז ש-**מח עצם** = **עצם הלוז** = **רמח** (**אברהם**), כללות כל **רמח** אברי הגוף (לדעת רבי עקיבא בבכורות מה, א בגוף האשה יש **רנג** אברים, **כב** במשולש, כמנין **מח העצם**), כמו שכל הנרנ"ח כלולות ביחידה שבנפש, וכמו שכל ארבעת היסודות, ארמ"ע, כלולים בכח ההיולי, הממוצע בין האין והיש, כמבואר במ"א.

ו ישעיה א, לא.

ז קהלת א, ב ועוד שם.

ח שת הוזכר לעיל (שיעור סוד הצלם 1) בביאור הפסוק "שַׁתָּ עונותינו לנגדך" (אותו דרש אדמו"ר הזקן במאמר הנלמד).

ט ראה לקמן הערה ל.

- קין - הרשע, שיש בו זוהמא - שייך לחלק הנמוך יותר, הוא שייך יותר לצד הגוף והנפש הבהמית.
- שת, הבן השלישי והמתוקן - ששייך לתיקון הברית[ט] - הוא המדרגה הגבוהה יותר, זו ששייכת לצד הנפש האלקית.
- הבל - הרמוז כאן בהבל דגרמי - הוא עצם הממוצע, עצם הצלם.

בעולם הזה רוב הנשמות המיוחדות - כמו משה רבינו וכיו"ב - הן משרש הבל (**משה** ר"ת **מ**שה **ש**ת **ה**בל כנודע[י]), אך לעתיד לבוא, דווקא אצל משיח בן דוד ובתקופתו, יהיה תיקון (נטיה) לשרש קין. ובמושגים שלנו עד כה - כאשר הנפש השכלית משלימה את תיקון הנפש הבהמית זוכים ליתרון של "בכל מאדך"[יג].

חמש מדרגות ניצוצין

ויש ניצוצין דב"ן והם צלם דנפש ויש ניצוצין דמ"ה והם צלם דרוח שהוא מ"ה כו' [כאן, בפירוש הרב יעקב צמח על העץ חיים, מקשה - כשם שהוא הסביר שיש חמש מדרגות בנשמה (נרנח"י) וחמש מדרגות בגוף (עגב"ע ומעליהם מח העצם) כך הוא מסביר שיש חמש דרגות בצלמים, חמש דרגות של ניצוצין, אבל הוא מכוון אותם לשמות **עב-סג-מה-בן**, שהם רק ארבעה שמות! מאיפה המדרגה החמישית? באמת זו לא בעיה, ההגיון - כמו שכבר אמרנו - הוא שמהאות **י** יוצא גם קוצו של **י**, וגם כאן ההסבר הוא שיש שתי מדרגות בשם **עב**, כמו שכתוב בשער טנת"א שיש שתי מדרגות של טעמים (סוד שם **עב**), כנגד ה-**י** של שם הוי' וכנגד הקוצו של **י**.]

ואי אפשר להתלבש שום צורה מאלו הה' צורות [אורות הנרנח"י.] **בתוך הגוף עד התלבשותם תוך הצֶלם הפרטי שלו. וכללות הה' צלמים נקרא צלם אדם ואינו אדם עצמו וה' צורות נקרא נשמת אדם עצמו וכללות הכלים עצמות וגידין כו' נקרא גוף האדם** [הצורה נקראת "נשמת אדם עצמו", נמצא שהצורה היא-היא סוד אדם סתם, כמו אדם הראשון או, למעלה בקדש, אדם קדמון, בחינת אורות. חוה היא בסוד "גוף אדם", והממוצע המחבר ביניהם הוא צלם אדם. והנה, **אדם צלם אדם גוף אדם = ו** צירופי **אדם-חוה**, ודוק.].

ולסיכום:

קוצו של	**י**	יחידה	מח עצם	שם **עב**
	י	חיה	עצמות	שם **עב**
	ה	נשמה	גידים	שם **סג**
	ו	רוח	בשר	שם **מה**
	ה	נפש	עור	שם **בן**

[עד כאן הלימוד בליל שבת - התפללו קבלת שבת.]

ב. בין אצילות לבי"ע (ומדרגות העשיה)

דימויי הצֶלֶם

נחזור: ראינו כבר כמה דימויים לסוד של הצלם - ניצוץ, שכל, הבל וגם המלה צלם עצמה היא דימוי, לשון צל. הזכרנו בשיעור קודם[יא] פסוק הכי חשוב של צלם שלא הוזכר כאן במאמר וגם לא בעץ חיים - "אך בצלם יתהלך איש"[יב], האדם מתהלך בצל הצלם. בעץ חיים הדימויים האלה הם לאותו דבר, אבל כל דימוי הוא אחר - ניצוץ שונה מהבל, ושכל הוא עוד משהו וגם צל הוא משהו.

אמש[ג] דברנו על ארבעה זוגות דברים שהצלם עומד ביניהם והקבלנו אותם לכחב"ד

י עץ חיים שער לב, פ"ז מ"ת ובכ"ד בכתבי האריז"ל. **משה שת הבל** = **ישראל ישראל** – "אשר עשה משה לעיני כל ישראל", וד"ל

יא שיעור סוד הצלם 2.

יב תהלים לט, ז.

- בין אור לכלי בכתר, בין חיים למות בחכמה, בין נשמה לגוף בבינה ובין צורה לחומר בדעת. בהמשך הלימוד (היום ובשיעור הבא) אנחנו רוצים להגיע כאן לששה דימויים - שהם בעצם שבעה - ולהקביל אותם למדות הלב.

באצילות אור-צלם-כלי (איהו-חיוהי-גרמוהי) כולם אלקות

נמשיך ללמוד בעץ חיים מאיפה שהגענו בלימוד אמש. הפסקה שנקרא כעת היא מקור לאגרת הקדש הכי עמוקה בתניא[ג] - ואולי הכי עמוקה בכלל - על "איהו וחיוהי חד בהון", בה מוסבר ההבדל העיקרי בין האצילות לעולמות בי"ע (בריאה-יצירה-עשיה), כמו שאומר כאן:

אמנם כל זה [שיש חמש בחינות באורות, חמש בחינות בכלים וחמש בחינות בצלמים.] **באצילות וכן בבי"ע. אך החילוק כמ"ש במ"א כי באצילות כל האורות וכל הצלמים וכל הכלים נקרא אלהות גמור אחד יחיד ומיוחד כנזכר בהקדמת תקונים איהו וחייו וגרמוי חד בהון שהם ג' בחי' הנ"ל**

כאן יוצא שאיהו-חיוהי-גרמוהי הם בסוד אורות-צלמים-כלים - ה"חיוהי" הוא הצלם-הממוצע בין "איהו" לבין "גרמוהי". אתמול אמרנו שהצלם הוא בין החיים להפכם, אך כאן יוצא שהצלם הוא סוד ה"חיוהי", החיות, "וחי בהם"[יד]. הרבה פעמים מזכירים שיש שלשה פסוקים חשובים של "בהם" - "ימי שנותינו בהם שבעים שנה"[טו], שנדרש לענייננו על הנפש השכלית והנפש הבהמית, על התלבשות הצלם בתוך הגוף; "ימים יצרו ולא [ולו קרי] אחד בהם"[טז]; ו"וחי בהם". בכל אופן, רק באצילות "איהו וחיוהי חד בהון, איהו וגרמוהי חד בהון"[יז].

אך בבי"ע אינו כן כי אם עד בחי' הנשמה אלהות [יחידה-חיה-נשמה הן אלקות.] **ומן הרוח ואילך משם יפרד ונקרא נברי"א** [בבריאה] **נוצ"ר** [ביצירה] **נעש"ה** [בעשיה] **וכל זה בצורות אך הצלמים וכלים כולם נבראים ונוצרים ונעשים**

מנין המדרגות באצילות ובבי"ע

אם כן, באצילות יש 15 מדרגות שהן אצילות - סוד **י-ה**. סוד **י-ה** מדגיש שב-15 המדרגות - המחולקות 5-5-5 (צורות-צלמים-כלים, לפי הלשון כאן) - חמשת הצלמים מצטרפים לחמש הצורות להיות **י** אחת. כלומר, הנפש השכלית מצטרפת לנפש האלקית, כידוע[יח] שהיחס הכללי בין הנפש הבהמית לנפש האלקית הוא שהראשונה עיקרה מדות והשניה עיקרה מוחין ולכן מתאים שהנפש השכלית תצטרף אליה (ודרכה תשפיע הנפש האלקית על הנפש הבהמית, כנ"ל).

יש גם סדר של **הי**? [במילוי האות הי.] גם במילוי, אבל בעיקר בשם קדוש - שם אל**הים**. שם **אלהים** הוא סוד **אלם**[יט] ("כרחל לפני גזזיה נאלמה"[כ], שנאמר על מלך המשיח), כאשר המשכת המוחין, **הי**, לתוכו עושה שהוא לא יהיה **אלם** (בסוד "מי שם פה לאדם או מי ישום אלם וגו'"[כא]). שם הסדר הוא **ה-י**, שבו ההגיון הוא שחמשת הצלמים מצטרפים

יג אגרת הקדש פרק כ.

יד ויקרא יח, ה.

טו תהלים צ, י.

טז תהלים קלט, טז. שני פסוקים אלה מתהלים – "**ימי שנותינו בהם שבעים שנה**" ו"**ימים יצרו ולא אחד בהם**"

= 2209 = **בהם** ברבוע! יש כאן **ה-ה** מלים, משולש 4, כאשר הפנות בסדר יורד מ-4 ל-1 הן **ימי שבעים בהם** = 529 = 23 ברבוע, **תענוג** וכו', ושאר התבות = 1680, 1 פחות מ-41 ברבוע, שעולה 24, "**וחי** [בהם]", פעמים 70, שהוא 21 פעמים 80, "**בהם**" בכל 4 רמות המספר, שבעים שנה ושמונים שנה!

יז ראה הקדמת תקו"ז ג, ב.

יח כמובן מתניא פ"ט ונתבאר בכ"ד בדא"ח.

יט **אלם** = "**וחי בהם**", 70 שנה ע"ה.

כ ישעיה נג, ז.

כא שמות ד, יא. "**מי שם פה לאדם או מי ישום אלם**" עולה **כב** (אתוון דאורייתא) פעמים "**בהם**". "**פה לאדם**" = **צלם**.

דווקא לחמשת הכלים ל-**י** אחת, הנפש השכלית מצטרפת לנפש הבהמית (כנ"ל[ג] ששתיהן מצד נגה, והן ג"ר וז"ת - המוחין והמדות - של אותה נפש).

לפי מה שכתוב כאן, הסדר של **י-ה**, שהוא שם קדוש בפני עצמו, שייך לעולם האצילות (שם **י-ה** הוא שם החכמה, סוד "אבא מקנן באצילות"[כב], "נקודה דנעיץ"[כג] בכל עולם האצילות), בו כל **יה** המדרגות הן אלקות, ואילו בשלשת העולמות התחתונים בי"ע מאירים שמות אל**הי**ם, בהם הסדר הפוך והצלמים מצטרפים לכלים שאינם אלקות, החיוהי והגרמוהי הם נבראים, נוצרים ונעשים.

והנה עד"ז הוא באדם תחתון הכולל כל עולמות אבי"ע ויש לו ה' צורות וה' צלמים וה' כלים דאצילות וכנגדן בבריאה וכנגדן ביצירה וכנגדן בעשיה.

האדם התחתון כולל את כל המדרגות - כמה מדרגות סך הכל? ששים, סוד "[ימים יוצרו ולו] **אחד בהם**". כמה מתוכן אלקות? 24 - 15 המדרגות של האצילות ועוד 3 מדרגות, יחידה-חיה-נשמה, בכל אחד משלשת העולמות התחתונים. שאר 36 המדרגות - 12 המדרגות התחתונות בכל עולם, 2 מדרגות בצורות ועוד 10 מדרגות של צלמים וכלים - אינן אלקות אלא נבראים, נוצרים ונעשים. מה היחס בין 24 ל-36? 2 ל-3. ובסוד ההתכללות: 24 ברבוע ועוד 36 ברבוע = 1872 = **חסד** פעמים **הוי'** - "**חסד הוי'** מלאה הארץ"[כד].

שתי מדרגות לבושים בעשיה

ונתחיל מן העשיה ונאמר כי הנה יש לו ה' צורות מעשיה וכולם נקרא נפש אלא שיחידה חיה נשמה הם נאצלים מאצילות ואלהות י"ס שבעשיה ורוח נפש הם נעשין מהעשייה עצמה ויש בהם ה' צלמים כולם מעשיה עצמה וכנגדן כלים מהעשייה עצמה

הפסקה הבאה היא מקור לכך שיש שתי מדרגות של לבושים - לבושים וכלים של ה**כ"ל צמ"א** בלשון הרש"ש[כה] - כי כאן מוסבר שיש שתי מדרגות של הכלי-הלבוש. לפני חטא אדם הראשון - וכך גם בגן עדן אחרי שנשמת האדם יוצאת מהגוף - יש לנשמה לבוש אחר מהגוף. הלבוש שלפני החטא הוא ה"כתנות אור" שהוזכרו בספר התורה של רבי מאיר[כו], ואחרי החטא יש נפילה ל"כתנות עור"[כז], ולא סתם עור אלא "משכא דחויא"[כח] (עור הנחש). כאן הוא מסביר ששתי המדרגות האלה מתחלפות - לפני החטא היה לבוש עדין, אחרי החטא הפסידו את הלבוש הזה וירדו ללבוש-כלי תחתון, ולאחר שהנשמה פושטת את לבוש הגוף, בהסתלקותה, היא חוזרת לאותו לבוש עדין שיש לה בגן עדן, כל אחד לפי מדרגתו. בכל אופן עצם החלוקה לשתי המדרגות מלמדת שבאמת יש שתי מדרגות, שהן בסיס לחלוקה של הרש"ש[כט]:

והנה הכלי שלו טרם שחטא אדה"ר היה מהקדושה [לפני החטא הלבוש היה] **ממבחר**

כה כפי שהוסבר בשיעורים קודמים, את שלש המדרגות אורות-צלמים-כלים מפתח הרש"ש לחמש מדרגות, על בסיס עיון ודיוק בכתבי האריז"ל. את הצלמים – דרגת הממוצע המחברת בין האורות והכלים – הוא מחלק לשלשה חלקים (כמתאים לממוצע המחבר, שיש בו חלק שקרוב לצד אחד וחלק שקרוב לצד השני, מלבד ענינו שלו-עצמו): מוחין-צלמים-לבושים (שרמוזים בעצמם בר"ת **צלם**). סימנה של המערכת כולה, מלטה למעלה, הוא "**כל צמא**" – **כ**לים-**ל**בושים-**צ**למים-**מ**וחין-**א**ורות.

כו בראשית רבה כ, כא.

כז בראשית ג, כא.

כח תקו"ז צב, ב.

כט לסיכום הסוגיה בדברי הרש"ש, ראה באריכות נהר שלום דף כב ע"ד ("הקדמה לב' ברכות מלביש ערומים והנותן ליעף כח").

כב ראה תקו"ז תקון ו.

כג זהר ח"א ג, ב.

כד תהלים לג, ה.

עשיה שהוא מעפר ג"ע הארץ ואחר שחטא היה מעפר עה"ז

עפר גן עדן (הארץ) ועפר עולם הזה – שפלות ועצבות

אפשר לדרוש כאן את הפסוק "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר"[ל] - "הכל היה מן העפר" של גן עדן "והכל שב אל העפר" של העולם הזה. יש כאן שתי בחינות עפר - מה הגימטריא של **עפר-עפר**? **שת**, סוד מדת היסוד ותיקון הברית, שהזכרנו אמש[לא].

מהו העפר של "גן עדן הארץ"? העפר דקדושה הוא שפלות, הבסיס של הכל. למדנו קודם[ג] את פרק צ בתהלים, הפרק שלפי המנהג המקובל מאחיה השילוני יש לומר בשנת ה-90 לחיי האדם. הגיוני שאדם בגיל תשעים פתאום קורא על "ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה", על גילאי 70 ו-80 וגם 47 (**בהם**) ובר מצוה (**הגה**)?! מסתבר שיש בסיס דווקא בגיל 90 לכל מה שעבר קודם. מה העבודה של גיל 90? כפי שנקרא השבת בפרקי אבות (כעת אנחנו גם יוצאים ידי חובת דבור על הפרקי אבות...), העבודה היא "בן תשעים לשוח"[לב] - עבודה של שפלות, העפר הטוב שמתקן את כל התיקונים. לעומתו, עפר עולם הזה הוא עפר של כבדות, עצבות ועצלות. למה לא מצליחים לעשות ולהספיק כל מה שה' רוצה, גם הצדיקים הגדולים? כי הגוף מסתיר ומפריע - יש בו את העפר השלילי, יסוד העפר עליו כתוב בתניא[לג].

ועוד: **עפר** ר"ת **ע**ין (רואה) **פ**ה (מדבר) **ר**אש (חושב). העפר של הקדושה - מ'זעט געטליכקייט מ'רעדט געטליכקייט מ'טראכט געטליכקייט ('רואים אלקות, מדברים אלקות, חושבים אלקות') . מה שאין כן העפר של הלעומת-זה, של העוה"ז - מ'זעט גשמיות מ'רעדט גשמיות מ'טראכט גשמיות ('רואים גשמיות, מדברים גשמיות, חושבים גשמיות'). הכל תלוי בשפלות לעומת גבהות, היפך השפלות. השפלות, עפר גן עדן, מביאה לידי שמחה, בעוד שהגבהות, עפר עוה"ז, משכא דחויא, מביאה לידי עצבות וכו' (עצבים לשון עבודה זרה, ודוק).

[עד כאן שיעור שבת בצהרים.]

ג. סֶלֶם הצֶלֶם

צלם – מ"צלם אלהים" ועד עבודה זרה

לפני שנמשיך בלימוד העץ חיים נאמר עוד הקדמה מאד חשובה, שאולי רמזנו אבל לא אמרנו בפירוש: כמו שדברנו[ב] על הקשר בין **צלם** ל**צלע** - "צלע... האחת" ו"צלע... השנית", צד אפל וצד מואר - יש בצלם תופעה של "מן הקצה אל הקצה"[לד], מהקדושה אל הקליפה. חוץ מ"צלם אלהים" בבריאת האדם, בכל התורה וכל הנ"ך צלמים הם עבודה זרה - אסתר נכנסה לתוך בית הצלמים והסתלקה ממנה רוח הקדש, היא צעקה "אלי אלי למה עזבתני"[לה]. הפסוק מופיע במזמור של "אילת השחר", שהיא אתחלתא דגאולה או לפני אתחלתא דגאולה[לו], כנסת ישראל צריכה לעבור בבית הצלמים ורוח הקדש מסתלקת, והיא צריכה להתחזק באמונה פשוטה. "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא"[לז], "אסתר מן

ל קהלת ג, כ.
לא ראה לעיל הערה ט.
לב אבות פ"ה מכ"א.
לג לקו"א פ"א ופכ"א.
לד שמות כו, כח.
לה תהלים כב, ב. ראה מגלה טו, ב.
לו ראה ירושלמי ברכות פ"א מ"א (וביאור הדברים בהערה בריש סוד ה' ליראיו שער נ).
לז דברים לא, יח.

התורה מנין"[לח].

רואים שיש כאן מלה שבמפורש, בצורה מובהקת, היא מלה הכי טמאה שיכולה להיות - צלם, שבאידיש ובכלל כשאומרים 'צלם' זה הכי גרוע שיכול להיות. צלם הוא גם מת, כמו שאמרנו שצלם הוא גם ממוצע בין חי למת. מצד שני, ה' ברא את האדם "בצלם אלהים", "אך בצלם יתהלך איש" לפי הפירוש בקבלה[לט], היינו מקיף דמקיף. איך יכול להיות כזה דבר, שיש מלה שאו שהיא מאד קדושה או שהיא עבודה זרה ממש, אבי אבות הטומאה[מ]? למה עבודה זרה? כי "עינים להם ולא יראו. אזנים להם ולא ישמעו"[מא] - מת, הצלמים הם משהו מת, הם שקר.

סֶלם יעקב – סֶלם הצלם

יש עוד מלה שקשורה למלה **צלם** - **סֶלם**. כתוב בפירוש ש-**ס** ו-**צ** מתחלפות, חילוף של אותיות השינים **זשסצ** (כפי שדובר לעיל[יב] על חילוף **צלם-מזל**, חילוף **צ-ז**). מה הקשר בין צלם לסולם?

קודם כל, סולם היינו "סֶלם מֻצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עֹלים וֹירדים בו"[מב] - תיכף נראה שהצלמים הם המלאכים, והם עולים ויורדים על הסולם. אם יעקב ראה סולם כנראה הוא ראה את הצלם של עצמו. הרי כתוב במדרש[מג] שהקב"ה בקש מיעקב שיעלה בסולם והוא פחד. כל הגלויות שלנו, כל הצרות, הן כי הוא פחד לעלות עד ראש הסולם, פחד להכנס עמוק לסוד הצלם של עצמו, לברר את הצלם עד הסוף.

מהו "סֶלם מֻצב ארצה"? שהלמטה שלו הוא הכי גראָב-גס שיכול להיות. מה פירוש "ארצה"? גראָבקייט (עביות וגסות). הצלם-הסלם למטה הוא הגראָב שבגראָב, אבל "וראשו מגיע השמימה" - למעלה הכי עליון וקדוש, "חביב אדם שנברא בצלם, חבה יתרה נודעת לו שנברא בצלם"[מד], דברי רבי עקיבא. בדיוק סוד הצלם שאמרנו - או עבודה זרה ("ארצה") או קדוש ("השמימה").

סֶלם הצֶלֶם – סדר השתלשלות – תורת הקבלה (ללא החסידות)

מהו הסולם הזה? לפי ההסבר נבין גם מהו הצלם, סוד הצלמים. יש ביטוי מאד יסודי בקבלה וחסידות - "סדר ההשתלשלות". יש משהו בסוד הצלם, הצלמים, שהם סדר ההשתלשלות בכלל. מה היחס בכלל בין החסידות לקבלה? אנחנו התחלנו כעת בלימוד דרוש בלקוטי תורה ועברנו ממנו למקור שלו בעץ חיים. יש לדף שמונח לפנינו, מה שהדפיסו בשביל הלימוד בשיעורים אלה, שתי צלעות - שני צדדים - צלע אחת עם דרוש בלקו"ת והצלע השנית פרק בעץ חיים, מה ההבדל? בלימוד ההבדל מאד פשוט: לימוד עץ חיים הוא שכל אנושי, לכן יש עליו פירושים - כמו גמרא. לכן יחסית יותר קל להבין עץ חיים - לכן קוראים אותו כעת, הרבה יותר קל להבין מהדרוש בלקוטי תורה... זהו שכל.

האריז"ל אמר שהרמ"ק יחסית אלי הוא עולם התהו, הוא סדר ההשתלשלות ואני סוד ההתלבשות (היינו יחס בין מוחין לצלמים, הממד הפנימי של סוד הצלם והממד

לח חולין קלט, ב.

לט ראה בשיעור סוד הצלם 2 ההתייחסות לפירושים השונים, שגם בהם ניכרת תופעת "מן הקצה אל הקצה" כפי שנתבאר שם בארוכה.

מ הרד"ק על "אך בצלם יתהלך איש" (ראה גם בהערה הקודמת) פרש ש"צלם" היינו חשך – **צלם חשך** = **אבי אבות הטומאה**.

מא תהלים קטו, ה-ו.

מב בראשית כח, יב.

מג תנחומא ויצא ב. וראה ביאור סוד הסולם בכלל ועומק מדרש זה בפרט במעין גנים ח"א פרשת ויצא.

מד אבות פ"ג מי"ד.

האמצעי[מה]), אבל יחסית לחסידות - סוד הנשמה, האדם עצמו (אורות, עצם הצורה הפנימית של כ"ל צמ"א) - הקבלה עצמה היא הצלם (כלומר הממד הפנימי של הצלם, מוחין ביחס לאורות, תורת החסידות שהיא נשמת חכמת הקבלה[מו]).

שיטת חב"ד – הלבשת צורת-החסידות בצלם-הקבלה

זו היתה המחלוקת בין אדמו"ר הזקן לשאר תלמידי המגיד האם להתלבש במושגי האריז"ל כשמסבירים חסידות. שאר התלמידים, גדולי הצדיקים, חלקו על אדמו"ר הזקן ואמרו ש"לשון הקבלה לחוד ולשון החסידות לחוד" - צריך הכל, כל הפרצופים, עתיק וא"א, לומר בשפה פנימית של חסידות, בסגנון אחר, "אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד"[מז]. רק אדמו"ר הזקן אמר שקבל (היינו קבלה פנימית) מהמגיד שצריך דווקא את מושגי החסידות להלביש במונחי האריז"ל (שתמיד זקוקים ללבוש, כדי להפיץ את האור חוצה).

מה עושה תורת חסידות חב"ד? מלבישה את הצורה-החסידות בתוך הצלמים-הקבלה, כיוון שהצלם הוא יותר שכלי. ללמוד פרק עץ חיים עם מפרשים דומה יותר ללימוד דף גמרא[מח]. אמנם כתוב שגם חסידות צריך ללמוד כדף גמרא, אבל ה'עץ חיים' הרבה יותר מובן ומתקבל על הדעת של השכל האנושי - לכן יש הרבה מפרשים לעץ חיים, יש סתירות, יש שכל, כאן נדמה ככה ושם כתוב אחרת וצריך ליישב.

תפקיד יעקב – בירור הסֶלם-הצלם

עוד פעם, מה היה הווארט? שצלם הוא סולם וסולם הוא סדר ההשתלשלות -ממעלה מעלה ועד מטה מטה. תלוי באיזה צד אתה מתחיל - הסולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, אבל בתורה הצלם מתחיל מ"נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" ובכל התורה כולה יורד מטה-מטה, עד לתהום תחתית ממש, עד הדיוטא התחתונה של עבודה זרה ממש. התפקיד של יעקב, עם המלאכים שלו, היה לברר את הצלם ולהעלותו. ידוע ש**יעקב** עולה **מלאך-מלאך**, יש לו שני מלאכים - "וישלח יעקב מלאכים"[מט], מיעוט רבים שנים (תיכף נגיע לסוד שני המלאכים בעץ חיים) - ומלאכי יעקב הם הכח לעלות בסולם ולרדת בסולם, הצלמים, ההשתלשלות. יעקב הוא הנשמה, הצורה הפנימית. הוא פחד להתלבש לגמרי בתוך הצלם, בתוך הסולם, ולכן אנחנו עדיין בגלות.

ד. תכלית המצוות – תיקון הצלם

נמשיך בעץ חיים שהיינו באמצעו. כאן המהלך הוא שיש צורה-נשמה, יש חומר-גוף ויש צלם שמחבר. הוא כותב בכל הדרוש שיש חמש מדרגות בצורה, כנגדן חמש מדרגות של חומר, וכנגדן גם חמש מדרגות של צלם. הגוף הוא החומר. נתחיל מהפסקה הבאה:

המצוות לתיקון הכלים והצלמים

והנה כל המצות הם לתקן בחי' הכלים והצלמים [כל **תריג** מצוות התורה שה' נתן לנו הן כדי לתקן את הגוף ואת השכל. וכפי שמסביר אדמו"ר הזקן בלקו"ת - הגוף הוא הנפש הבהמית והצלם הוא הנפש השכלית.

מה ראה לעיל הערה ל.

מו וראה בשיעור סוד הצלם 2 הערה נ שקבלה היא גם לשון חשך.

מז סנהדרין פט, א.

מח **דף גמרא** סוד **חשך**, "במחשכים הושיבני גו'" (תהלים קמג, ג), "זה תלמוד בבלי" (סנהדרין כד, א), סוד הצלם (כנ"ל הערה מז והנסמן שם).

מט בראשית לב, ד.

אם מדובר בגוף הוא כבר קליפת נוגה - נטית הנוגה לרדת ולהיכלל ב-**ג** הקליפות הטמאות, "רוח הבהמה היֹרדת היא למטה לארץ"[נ], משיכת הנפש הבהמית כלפי מטה.

הוא כבר אמר, וחוזר כאן שוב, שהצלם הוא] **הנקרא הבל דגרמי כנ"ל** [גם אחרי שהגוף מת נשאר רשימו של הניצוצין - רוחניות על העצמות. גרמי היינו עצמות והבל הוא רוחניות - נשאר הבל על העצמות שמכחו יחיו המתים. ההבל שנשאר הוא איזה רשימו של הצלם, "הבל דגרמי". ומהו?] **שהם הניצוצין שירדו עם הכלים שנשברו** [כתוב באר"י שבעולם התהו הכלים נשברו, מתו, אבל בתוך הכלים יש ניצוצות. כל העבודה שלנו היא לשחרר, לגאול, את הניצוצות. הניצוצין האלה הם הצלמים.]

שוב, אדמו"ר הזקן מסביר שהצלמים שכל - צריך לומר שבכל דבר יש איזה שכל, ואכן כך מבואר בחסידות שבכל דבר שבעולם (גם בקליפות) יש נקודת חכמה שמחיה ומקיימת אותו, נקודת בטול, היינו ניצוץ של שכל[נא]. לכן באמת אוהבים ללמוד מדע. מהו מדע? שבכל המציאות, בכל חלקיקי המציאות למיניהם, יש שכל - הכל שכלים, מלא ניצוצות, כאשר תכלית בירור השכל שבכל דבר הוא לגלות את ניצוץ הבטול שבו.

סוד ש"ך דינין-ניצוצין

ולכן ב"פ צלם הם ש"ך דינין ש"ך ניצוצין בנודע [**צלם** עולה 160 ושני צלמים יחד עולים **שך**. כבר רואים שצריך לחבר שנים יחד - רמז למה שאמרנו קודם, שכל צלם הוא צלע, יש את "הצלע האחת" ויש את "הצלע השנית", צד אפל וצד מואר. שוב, ב"פ **צלם**, עולה **שך**.]

שך הוא מספר שבקבלה הולך או עם דינים (**שך** דינין) או עם ניצוצין (**שך** ניצוצין). כאן מדובר בניצוצין, אבל קודם אמר שיש **רפח** ניצוצין וכעת **שך** - מה הקשר? נראה שהאריז"ל מתייחס כאילו הם אותו הדבר. אך מבואר לעיל[ג] בשם האריז"ל ש-**רפח** היינו ט"פ **לב** וכאשר מוסיפים את ה-**לב** העשירי כבר עולה **שך**. **רפח** הוא ט"פ **לב**, כנגד **ט** ספירות, בלי **לב** המלכות ("לב המלך"[נב], "לב דוד"[נג]), אבל כל המדרגות-הספירות, י"פ **לב**, עולה **שך** ו-**שך** הוא פעמיים **צלם**.

כמו שיש מושג **שך** דינים או **שך** ניצוצין יש גם **פר** - **שך** תמיד הולך יחד עם **פר** (לא **רפח** אלא **פר**), ביחד הם עולים **תר**, כנגד **תר** אותיות של **קכ** צירופי אלהים. יש שמועות שונות, גם בכתבי האריז"ל, מי הזכר ומי הנקבה. ברוב הדרושים, וגם כאן, ה-**פר** היינו הניצוצין דנוקבא ואילו ה-**שך** הניצוצין דדכורא. יהיה חשוב לנו מאד בהמשך.

בירור הצלם (השכל) מאפשר בירור הכלי (הגוף-הנה"ב)

ולא נתנו המצות אלא לצרף ולברר וללבן הצלמים וגם הכלים [כל המצוות הן קודם כל לברר את השכל, אבל יחד עם השכל גם הכלים, גם הגוף, או הנפש הבהמית. אבל הכל מתחיל מהצלם - צריך להתלבש ולברר את השכל.

מהו בירור השכל? שהשכל ישמש את הקדושה, שההתבוננות תהיה התבוננות אלקית. לכן אדמו"ר הזקן מאד אוהב פרק זה בעץ חיים, פרק חב"די מובהק, שכל העבודה שלנו בעולם הזה היא עם הצלמים. רק מה? האריז"ל לא כותב אפילו פעם אחת שהצלמים הם שכל - אדמו"ר הזקן צריך לבוא ולהסביר

נ קהלת ג, כא.

נא **חכמה** ועוד **שכל** = **ט** פעמים **בטול**, ויחד עם **בטול** (**ח**כמה-**ש**כל-**ב**טול ר"ת **חשב**, סוד **חשב-מה**, **מחשבה**) = **י** פעמים **בטול**, **י** ניצוצות של **בטול** היש לאין.

נב ראה ירמיה ד, ט (ובכ"ד).

נג שמואל-א כד, ה; שמואל-ב כד, י.

לנו מה הפשט. איך האריז"ל מסביר צלמים? לבושים.

שוב, ה' נתן מצוות כדי לתקן את הצלמים והכלים] **ולהסיר מהם הקלי'**

תריג אברי הצלם – מלאכים המעלים את הנשמה

לכן הצלם הוא תרי"ג איברים [כל התורה היא הצלמים, ויש בה **תריג** אברים, כמו בשיעור הקומה של האדם - **רמח** אברים ו-**שסה** גידים, מצוות עשה ולא-תעשה של התורה.]

וכולם מבחי' מלאכים [רוצים לקרוא עד הסוף כדי לראות את כל המושגים שהוא אומר שמקבילים לצלמים. כעת הוא אומר שהצלמים הם אברים והם מלאכים. המלאכים אינם עולם האצילות אלא] **נבראים או נוצרים או נעשים כי אינם מבחי' אלהות ואצילות שבכל העולמות כולם** [אמרנו שהיחידה-חיה-נשמה של הצורה הפנימית של עולמות בי"ע הן אלקות. בכל עולם יש 15 מדרגות - 5 מדרגות צורה, 5 מדרגות צלמים ו-5 מדרגות כלים. 3 המדרגות העליונות של הצורה הן אלקות, ומשם ומטה הכל נברא - נברא בבריאה, נוצר ביצירה ונעשה בעשיה.]

ואלו הם תרי"ג מלאכים דסלקין לנשמתין [כתוב שיש מלאכים שמעלים את הנשמות. הצלמים הם בעצם הרבה מלאכים, ואתה צריך להתלבש בהם - המלאכים האלה אמורים לשרת אותך. כמו שנראה בסוף הפרק, יש מלאכי השרת - מלאכים שמשרתים את הקב"ה, לא את האדם - ויש מלאכים שתפקידם לשרת את האדם. בסוף הפרק הוא קורא להם מרכבה לאדם - יש מלאכים שהם מרכבה לה' ויש שהם מרכבה לאדם. תיכף הוא יסביר שמרכבה היינו משרת - יש מלאכים שהם מרכבה לקוב"ה ויש שהם מרכבה לאדם. מלאכים שהם מרכבה לאדם הם הצלמים, ואדמו"ר הזקן אומר שהיינו הנפש השכלית. בצלם הזה יש **תריג** מלאכים כאלה - **תריג** מלאכים רק בצלם אחד, כפי שמיד יסביר.]

ה. הצלמים באבי"ע: חיים-שכל-יצרים-ציורים

שני צלמים – יצר הטוב ויצר הרע

ואלו הם כללות צלם א' [והצלם הראשון שיש בו **תריג** אברים, כנגד **רמח** ו-**שסה**, הוא] **יצה"ט שבאדם** [עוד חידוש: מאברים הוא הגיע למלאכים, וממלאכים עכשיו מתחיל להיות יצר.] **וכנגדן תרי"ג רעים כללות צלם א' ונקרא יצה"ר.**

יש כאן הפניה לרש"ש, שכותב כאן ווארט יפה: הוא מביא את מאמר חז"ל "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו"[נד]. כתוב בזהר[נה] שאדם נולד רק עם נפש, זוכה יותר ומקבל רוח, זוכה יותר ומקבל נשמה וכו' - כנגד כל אחת ממדרגות הצורה הוא מקבל גם צלם. כנגד הנפש-הצורה יש לו צלם של הנפש וחומר-גוף של הצלם של הנפש, וכשמקבל רוח הוא מקבל גם צלם של רוח וחומר של רוח. בכל מדרגה הוא מקבל את שלש המדרגות - צורה, צלם, חומר. כעת האריז"ל מחדש שבצלם עצמו יש גם יצר הטוב וגם יצר הרע - כבר מגדיר את הצלם כשתי צלעות. את הצורה הוא לא חלק לשנים וגם את החומר לא, אבל את הצלם כן - למה? כי הוא ממוצע ובכל ממוצע יש שני צדדים, קצה שאוחז בצד אחד וקצה שאוחז בצד השני. אם מישהו זוכה בצורה שלו ליחידה - בחינת משיח - יקבל יחד עם היחידה את היצר הרע של היחידה, את הצלם של היחידה. כל מה שאמרנו כאן הוא פירוש

נד סוכה נב, א.
נה זהר ח"ב צד, ב.

הרש"ש כאן - ווארט פשוט, אבל הוא השגה של הרש"ש. למשיח יש יצר הרע יותר גדול מכולם - "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו" - כי יש לו יצר הרע של הצלם של היחידה, וכל צלם הוא כפול. כל אחד מהיצרים שם כולל **תריג**, הוא שיעור קומה, פרצוף שלם.

נחזור: מה האריז"ל אומר כאן? מכל הפרק הזה, העיקר אולי הוא מה שכעת קוראים - שצלמים אצל האריז"ל היינו היצרים של האדם. ה' ברא את היצרים, שני היצרים, כדי לשרת את האדם - להיות מרכבה לאדם. בעצם כל הדרוש הוא על הפסוק (שהאריז"ל לא מזכיר כאן, אבל אדמו"ר הזקן כן מביא בדרוש שלו) "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך"[נו], "בשני יצריך"[נז], וכאן הוא כותב שהם שני הצלמים.

הצלמים ביצירה – יצרים; הצלמים בבריאה – שכלים

מצד אחד, ברור שאדמו"ר הזקן מתכוון גם לכך שצלמים הם שני היצרים, כדברי האריז"ל, אבל מצד שני, הוא אמר בפירוש שעיקר הצלמים אינם היצרים אלא השכלים. מה ההבדל בין היצרים לנפש השכלית? היצרים בעולם היצירה, כשמם כן הוא (יצר-יצירה), אבל השכלים - כמו השכלים הנבדלים אצל הרמב"ם - הם בעולם הבריאה, גם הנפש השכלית.

ההסבר מתאים גם לכך שצלם לשון חשך - עולם הבריאה הוא עולם החשך, "יוצר אור ובורא חשך"[נח], מקום השכלים נקרא עולם החשך. כשאומרים בשחרית "יוצר אור ובורא חשך" המנהג לגעת בתפילין של יד, עולם היצירה, ובתפילין של ראש, עולם הבריאה.

יסוד הדרוש הזה של אדמו"ר הזקן הוא שיש צלמים בעולם הבריאה, ושם הם שכלים, הנפש השכלית. חב"ד הוא בריאה, לכן אצל אדמו"ר הזקן הגדר הפשוט של צלמים הוא שכלים. אבל באריז"ל עדיין הגדר הכי פשוט הוא שהצלמים הם בעולם היצירה ושם הם יצרים - שני יצרים של האדם.

מתוך כל זה נוכל לבנות, הכל על פי מה שכתוב כאן, את סולם - סדר השתלשלות - הצלמים בכל העולמות. מהם צלמים באצילות, בבריאה, ביצירה ובעשיה. חלק מהם כבר הסברנו - בעולם הבריאה הצלמים הם שכל ובעולם היצירה הם שני היצרים של האדם, יצר הטוב ויצר הרע, שעל פי פשט הם צד מואר וצד אפל. גם בעולם הבריאה יש צד מואר וצד אפל - גם לשכל (וביתר שאת) יש את הצד האפל שלו והצד המואר שלו.

הצלמים באצילות – חיים (חיוהי)

כמו שראינו, הוא כבר כתב גם בנוגע לעולם האצילות - שם הצלמים נקראים "חיוהי", בעוד הצורה היא "איהו" והכלים הם "גרמוהי". הוא מביא מהקדמת תיקוני הזהר, משפט המבואר באגרת הקדש הכי עמוקה בתניא, שבעולם האצילות הצורה, הצלמים והחומר הם "איהו וחיוהי וגרמוהי". שם גם החשך הוא אור, הרשע הוא גם צדיק, כמו שלמדנו לפני כמה שיעורים[נט] שלפני הצמצום (בין אצילות הכללית לבריאה הכללית, וכן גם בין עולם האצילות לעולם הבריאה) גם הרשע הגמור הוא צדיק גמור. רק אחרי הצמצום אפשר לדבר על רשע שאינו צדיק, אבל לפני כן הכל אחד. צלמים הם חיוהי - חיות. יש פסוק "הוי' אלהים אמת הוא אלהים חיים" - "אלהים

נו דברים ו, ה.
נז ברכות פ"ט מ"ה.
נח ישעיה מה, ז.
נט שיעור אמונה ובטחון 11, נדפס ב"ואביטה" פרשת במדבר

חיים", אלקים חי, היינו הצלמים באצילות

סוד הצלמים באצילות הוא חיים, "חי בעצם" ו"חיים להחיות". בעולם הבריאה סוד הצלמים הוא שכל, הנפש השכלית. מי מחבר בין חיים לשכל? הרמב"ם. זהו בדיוק הראש של הרמב"ם, לחבר בין מה שאצלו אצילות לבריאה. הרמב"ם כותב ש "הוא וחייו ודעתו"[ס] - הוא-ה', "וחייו ודעתו", קודם "חייו" (חיים) ואז "דעתו" (שכל) - "הכל אחד". הייתי חושב שהמשפט שלו היינו "איהו וחיוהי וגרמוהי", הכל באצילות[סא], אבל אם "דעתו" היא גם שכל - ידוע בחסידות שהרמב"ם השיג עד ראש עולם הבריאה, שכל, מה שאני מבין כשכל - הרי שיש כאן יחוד י-ה, **י**, "אבא מקנן באצילות"[סב], ו-**ה**, "אמא מקננא בכורסיא"[סג]. יוצא שבאצילות הכל אחד ממש, אבל ההתאחדות אצל הרמב"ם - "תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין"[סג] - היא של אצילות ובריאה יחד.

הצלמים בעשיה – צלמים-צורות

נמשיך: ברור שראש סולם הצלמים הוא "חיוהי", כך כתוב כאן בפירוש. יש כאן שליבות לפי העולמות, והשליבה שניה מלמעלה, עולם הבריאה, לא כתובה בפירוש בכל הדרוש כאן - היא חידוש של אדמו"ר הזקן - נפש השכלית. את השליבה שכנגד עולם היצירה האריז"ל כן כותב, כעת הוא מאריך בה - היצרים. אם כן, ה"חיים" היינו הצלמים בעולם האצילות. השכל הוא הצלמים בעולם הבריאה. היצרים הם הצלמים בעולם היצירה. מה יהיה "אף עשיתיו"[סד] ("'אף' הפסיק הענין"[סה]) - מהם הצלמים בעשיה? כמו שהאריז"ל לא כתב מה הם הצלמים בעולם הבריאה (**ה** עילאה, נוקבא עילאה), הוא גם לא כותב בפירוש מהם בעשיה (**ה** תתאה, נוקבא תתאה). הוא לא מסביר בפירוש את סוד הצלמים בעלמא דנוקבא, כדי לא לתת יניקה כו'. אך כל זה לפני גילוי תורת החסידות, שהיא סוד תיקון חוה, וד"ל.

ידוע שעולם העשיה הוא כנגד הפשט בארבעת רבדי התורה - פרד"סה. הפשט של הצלם בעולם העשיה, בפרט הצלמים של "סֶלם מָצב ארצה", הוא צורה - צורה גשמית, פסל, צלם. האריז"ל משתמש כאן במלה צורה בשביל הפנימיות (צורה לעומת חומר[סו]), אבל בפשט של "נעשה אדם בצלמנו" - גם אם לא מבינים בדיוק מהו "צלמנו", מבינים שהכוונה בפשט לצורת הגוף. אנחנו מבינים שאצל ה' היינו צורה רוחנית, אבל הפשט של צלם הוא צורה. מהי צורה בעולם העשיה? פסל (היינו צורה גשמית שבעצם היא חומר ללא צורה פנימית, ללא רוח חיים, רק השי"ת צר צורה בתוך צורה, "אין צור כאלהינו"[סז]).

למה נותנים לילד לצייר ציורים? איזה חוש רוצים לפתח אצלו כשנותנים לו דף וצבע (**דף צבע = ממוצע = צלם אלהים** כנ"ל)? לפתח את חוש הצלמים שלו. בעצם יש כאן מגמה, בסופו של דבר, לפתח את השכל שלו (בסוד "הא [תתאה] בהא [עילאה] תליא"). אומרים לילד, תעשה איזה צֶלם - "אף עשיתיו".

סיכום

כבר פה, באמצע הקריאה, אמרנו את עיקר המבנה שיוצא לנו - שצלם הוא סֶלם, סדר ההשתלשלות, ויש בו ארבע מדרגות - הכי גבוה היינו "חיוהי" של הקב"ה, אחר כך

ס הלכות יסודי התורה פ"ב ה"י.
סא וראה תניא פ"ב בהגהה.
סב ראה תקו"ז סוף תיקון ו ורמ"ז לזח"ב רכ, ב.
סג ראה זהר ח"ג ד, א.
סד ישעיה מג, ז.
סה לקו"ת נשא כג, ד.

סו המושגים צורה וחומר מופיעים רבות בדברי הראשונים, וכמו מושגים נוספים, הושאלו מהפילוסופיה היוונית.
סז שמואל-א ב, ב. וראה מגילה יד, א.

שכלים, אחר כך יצרים ובסוף צלמים-צורות:

אצילות חיים (חיוהי)
בריאה שכל
יצירה יצרים
עשיה צלמים-צורות

רק מה? דווקא בתוך היצירה - הפרק הזה של האריז"ל - יש הרבה שמות נרדפים שצריך לתת להם ערכים. נוכל לתת ערכים אחרי שנסיים לקרוא את הפרק.

ו. השלמת תיקון הצלם – כללות חיי האדם וגלגוליו

תיקון הצלם ממשיך צורה ומתקן הכלים בדרך ממילא

ותחלה נתקן הצלם בעה"ז ["סֶלם מצב ארצה".] **וכפי תיקון הצלם כך נכנסו בו בחי' צורות כנ"ל** [יש כאן עוד חידוש - הייתי חושב שאוטומטית בצלם מתלבשת צורה, אבל האר"י אומר שכאשר יש צלם לא מתוקן הוא לא ראוי להלביש את הצורה, שלגמרי נעלמת בעצמו. כאשר מתקנים את הצלם - שלפי אדמו"ר הזקן היינו תיקון השכל (על ידי שמתבוננים באלקות) - הצורה (אור האלקות) מתלבשת בו, ודרכו מתקנת את החומר-הכלי.]

ואחר שנתקן הצלם ודאי שממילא נתקנו הכלים ג"כ [עוד דבר מאד חשוב: עולה שעיקר העבודה שלנו הוא לתקן את הצלם, והכלים נתקנים בדרך ממילא. אם אתה מתקן את השכל, לפי אדמו"ר הזקן, הגוף נתקן ממילא. מה זה אומר לי לגבי דרך הבעל שם טוב? שעיקר עבודת ה' אינו לעשות סיגופים ותעניות בכדי לתקן את החומר אלא לתקן את הצלם - אל תשקיע כח בתיקון החומר, חבל על זמן ההשתדלות הזו, אלא רק תשקיע את כל המאמצים שלך לתקן את הצלמים שלך. הצלמים הם השכל, לפי אדמו"ר הזקן. אם תתקן את הצלמים החומר נתקן בדרך ממילא.]

השלמת הצלם – ראית אלקות אחרי מאה ועשרים

ואז [כמה שאדם תקן את הצלמים, וממילא תקן את החומר:] **אחר מות האדם שהוא הכלים האלו** [החומר של האדם, הגוף הוא שמת.] **מתלבש הצלם ההוא בכלים ההם האחרים** [שהזכרנו קודם - לבושי גן עדן.] **הראויין לו האמיתים** [הלבוש האמתי שראוי לאדם, שאינו הצלם אלא שבמקום החומר החומרי של העולם הזה הוא זוכה ללבושו האמתי בגן עדן.] **הנקרא לבושי האדם שבג"ע הארץ ושבג"ע העליון ושבכל עולם ועולם** [נפש בעשיה, רוח ביצירה ונשמה בבריאה.].

אמירה זו, שעבודת העולם הזה היא תיקון הצלמים, היא יסוד הדרוש של אדמו"ר הזקן. הוא אומר את סוד הצלמים ומיד עובר להסביר את הפסוק "ימי שנותינו בהם שבעים שנה" - אדם קבל חיים כדי לתקן את הצלמים. לא קראנו את המשך הדרוש, אבל הוא מסביר שביחס לסיום עבודת-החיים של תיקון הצלמים כתוב "'כי לא יראני האדם וחי'[סח] - בחייהם אינם רואים אבל במיתתם רואים"[סט]. חז"ל דורשים שכל זמן שאדם חי "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי", אבל במיתתם[ע] -- אז כן "יראני".

מה פירוש שבחייהם לא יראני אבל במיתתם כן? הוא מסביר כאן - בדיוק מה שמסביר בדרוש בלקו"ת, ממש אותו דבר - שאי אפשר לראות את האורות הגדולים דתהו,

סח שמות לג, כ.

סט מסכת כלה פ"ג מ"א.

ע המיתה היא סוד שבועות, שער הנון, שיכול להתקיים גם בחיים – "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהם" (ברכות סג, ב), כל אחד יכול לקיים זאת גם בלי למות, כלומר למות בלי למות ממש.

להגיע בעבודת ה' ל"בכל מאדך", עד שאדם לא משלים את בירורי העולם הזה. ברגע שהוא משלים את הבירורים, "ולו אחד בהם" - אותו "בהם" של "ימי שנותינו בהם" - הוא כן יוכל לראות את "פני", "בכל מאדך", בלי גבול[עא].

תכלית הגלגולים – השלמת הצלם

ואמנם כבר ידעת מהתחלקות הנשמה לכמה ניצוצין [כעת ממשיך להסביר את "ימי שנותינו בהם" - מכאן לקח אדמו"ר הזקן את עיקר הוואַרט של הפרק הראשון בדרוש.] **ובכל גלגול וגלגול באים מקצת מהם** [כמה ניצוצות מהנשמה, שהם סוד הצלם שבו מתלבשת ההנשמה.] **וכפי מספר הניצוצין של צלם ההוא הבא להשתלם עתה בגלגול זה כך הוא מספר ניצוצין שיש בצורה ההוא** [של אותו גלגול. על זה כתוב "ימים יוצרו ולו אחד בהם" - "יוצרו" רומז שמדבר במיוחד על הצלמים בעולם היצירה, היצרים, "וייצר הוי' אלהים את האדם עפר מן האדמה"[עב].]

לכן הצלם הזה נקרא מדת ימי האדם הנזכר בזוהר ויחי דר"צ כי כמספר ניצוצותיו כך מספר ימי חייו והימים שעשה בהם מצות נתקן ניצוץ א' של הצלם ההוא והיום שאין נעשה בהם מצות נשאר פגום ניצוץ ההוא של הצלם ההוא שהוא כנגד היום ההוא [לכן צריך מאד לייקר את הימים - כל יום הוא ניצוץ, ולא תוכל לראות בסוף הימים את פני השכינה אם יש יום אחד פגום. צריך להשלים את הצלם.] **וכעד"ז** [בדרך ממילא נתקנים הכלים.] **נתקנין הכלים שהם הלבושים שיש בג"ע הארץ כל ניצוץ וניצוץ בכל יום ויום.**

השלמת הצלם – עליה מ"מספר" ל"אשר לא יספר"

שוב, האר"י אומר שהצלם בא "להשתלם" - הכל צריך להשתלם, לשם כך נועדו כל הימים שנקצבו לאדם בעולם בכל גלגוליו. יש לנו כאן עוד מלה, שגם היא מתחלפת ב-**צלם** באותיות השינים - עשינו חילוף **צלם-סלם** ויש גם **צלם-שלם** (סאלם עליכם, סלם הוא שלום). יש קשר, והוא רומז כאן - לכל מי שמעמיק בדיוק - לקשר בין **צלם** ל-**שלם**. כך ממשיך כאן, וגם אדמו"ר הזקן מדייק זאת.

מה הקשר? הצלם הוא כך וכך בירורים - סוד הצלם קשור לסוד המספר. סיום הפרק הראשון של הדרוש בלקוטי תורה הוא "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר"[עג]. צריך להגיע מ"מספר" ל"לא יספר". זהו סוד כל חיי האדם - הוא בא ממקום שנקרא "מספר בני ישראל" ואם הוא זוכה להשלים את הצלם הוא זוכה בזכות שלמות הצלם להגיע ל"אשר לא יספר", "בכל מאדך", למעלה מכל גבול והגבלה. זהו סיום הפרק בלקוטי תורה, שה"מספר בני ישראל" צריך להפוך ל"לא יספר". נשיאת הפכים לגמרי.

כמה שוה **מספר לא יספר**? צריך לעשות גימטריא למספר... "[אשר עשה משה] **לעיני כל ישראל**" - שלש המלים האחרונות של התורה, מספר השראה של 20. אם כן, צריך להשלים את הצלם - להגיע לשלמות. סימן השלמת הצלם הוא רק המות, אבל אשרי אחד שמת בחייו (כנ"ל הערה פו). מיתה היא השלמת הצלם, ולכן "כי לא יראני האדם וחי" - אם אתה חי אינך יכול לראות, להגיע ל"לא יספר", ל"בכל מאדך". אבל אם השלמת את הצלם אתה **מת** (אותיות **תם** ונשלם) ויכול להגיע ל"יראני", סוד שער הנון, חג השבועות.

עא בלשון הקבלה מדרגת "בכל מאדך" היינו **סג** ד-**סג** (סוד חדש **סיון** שעולה **סג סג**, החדש של מתן תורה וגילוי שער ה-**נ**) – ראה תניא קונטרס אחרון ד"ה "להבין מ"ש בפע"ח דבזמן הזה".

עב בראשית ב, ז. וראה ברכות סא, א.

עג הושע ב, א.

תיקון השכל – תודעת שלמות וגמר

ואמנם א"א שיתלבש הצלם הזה בכלי מלבוש ההוא עד גמר תיקונם

היינו מה שאמרנו - שהשלמת הצלם היא המיתה. צלם מחייב שלמות. איפה יש אצלנו בספרים מנטליות כזו שחייבת להיות שלמות? בספר תיקון המדינה, כמו שתיכף נרחיב.

ביחס לחיוב לגמור משהו יש שני ראשים הפוכים לגמרי[עד]: יש 'ראש' של "לא עליך המלאכה לגמור"[עה] - כמה שעשיתי עשיתי, ב"ה (הרי הכל מה', הוא יתברך עשה הכל - "תן לו משלו שאתה ושלך שלו, וכן בדוד הוא אומר 'כי ממך הכל ומידך נתנו לך'[עו]). זה בוודאי אמת - כל מה שהצלחתי לעשות בחיים, ברוך ה'!. אבל יש 'ראש' אחר של "אין המצוה [וכל החיים הם ע"ד מצוה אחת, המצוה לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, לשם כך ה' ברא את העולם והוריד את נשמתי לעולם] נקראת אלא על שם גומרה"[עח]. כל עוד שאני חי עלי לחשוב שאם איני משלים את המלאכה - גארנישט ווערט, לא שוה כלום, 'ראש' אחר לגמרי.

מאמר חז"ל "לא עליך המלאכה לגמור" לא גורם לי להתרשל, חלילה, מלעשות כל אשר ביכולתי (שהרי הוא ממשיך: "ואי אתה רשאי להבטל ממנה"). אם כך עשיתי, כמה שיכולתי, אז אף על פי שלא גמרתי את המלאכה מצד החפצא, אך מצד הגברא, מצד מספר הניצוצין-הימים שקבלתי, השלמתי את מלאכתי. כמו שנאמר, יש הרבה יהודים יראים ושלמים - ב"ה. יחד עם זאת עדיין גלות, עם כל התורה והמצוות - למה משיח עדיין לא בא?! כי הראש הוא הסתפקות במועט (מצד הגברא, עם כל המוגבלות שלו). כתוב שבגשמיות אין מדה טובה מהסתפקות במועט אבל ברוחניות אין מדה גרועה ממנה[עט]. זהו חידוש, כי אדם (גברא) לא מחייב שלמות - ב"ה על כל מה שיש.

איפה נמצא בתיקון המדינה החיוב להשלים ענין (חפצא) עד הסוף, עד גמירא? מוסבר שם שתיקון הבינה[פ] - ראש של אמא[פא] - הוא התודעה שנדרשות שלמות העם, שלמות התורה ושלמות הארץ. אי אפשר תורה בלי אות אחת - היא פסולה. אי אפשר עם ישראל בלי יהודי אחד - פסול. ככה אי אפשר ארץ ישראל בלי סנטימטר אחד. דרישת השלמות היא לא ראש אנושי - יש כאן הסברה מצוינת מהו תיקון השכל. השכל האנושי, שלא מלביש את הנפש האלקית, לא מבין מה אתה רוצה - תשמח, תהיה שמח בחלקך, למה אתה עצוב שאתה לא שלם?! התיקון האמתי של הצלם הוא שחייב להיות שלם - אחרת, במדה מסוימת, גארנישט ווערט.

לא להסתפק בפחות מהתכלית – לראות את ה'

התכלית היא "ויראני", לראות את ה', כמו שנאמר בגאולה "עין בעין יראו גו'"[פב] "ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדו גו'"[פג]. צריך לא להסתפק בפחות מהתכלית, כמו שבכה הרבי הרש"ב בהיותו ילד קטן לסבא שלו, הצ"צ - למה לאברהם אבינו ה' נתגלה ולי לא?! התשובה של אדמו"ר הזקן היתה - "ואברהם

עד וידוע מה דבעא מיניה פלימו מרבי מי שיש לו שני ראשים באיזה מהן מניח תפילין (מנחות לז, א), ובארנו בארוכה במאמר "שני ראשים" בספר אדמה שמים ותהום.

עה אבות פ"ב משנה טז

עו דהי"א כט, יד.

עז אבות פ"ג מ"ז

עח ראה דברים רבה ח, ד.

עט ראה לוח היום יום ל סיון.

פ ראה בארוכה תיקון המדינה פרק ו.

פא לעומת זאת, ראש של "לא עליך כו'" היינו ראש של זעיר אנפין, קטנות, וד"ל.

פב ישעיה נב, ח.

פג ישעיה מ, ה.

זקן בא בימים"[פד], הוא השלים את הימים שלו, "כל יומא ויומא עביד עבידתיה"[פה], ועם כל העבודה העצומה שלו הוא לא החזיק טובה לעצמו, עד שבגיל 99 הרגיש את עצמו ערל שצריך למול...[פו]

צריך לא להסתפק ב"בכל לבבך" (מציאות הגברא על שני יצריו) אלא להגיע ל"בכל נפשך ובכל מאדך". איך אדמו"ר הזקן מסביר במאמר? בעץ חיים כאן מדבר על תיקון היצרים, אבל אדמו"ר הזקן מפרש שהשכל הוא הצלם, ולכן את היצרים מפרש על הנפש הבהמית, על הגוף - הכל לפי ערכין. הוא אומר ש"בכל נפשך" היינו השכל, הנפש השכלית, ו"בכל מאדך" היינו שעל ידי בירור הצלמים בשלמות ממילא מתברר גם הגוף, ואז בסוף מגיעים ל"בכל מאדך" - תכלית העליה של הנשמה. הנשמה לא צריכה לרדת לעולם לתיקון עצמה, אבל בזכות מסירותה לרדת לתקן את הנפש השכלית קודם ואז את הגוף היא עולה מ"מספר" ל"אשר לא יספר":] **ואז נפטר מעה"ז והולך לג"ע הארץ ומתלבש באותו הגוף העיקרי** [ובמאמר אדמו"ר הזקן כותב שאז זוכה ל"יראני".].

ז. מלאכים שהם מרכבה לאדם

סיכום האר"י לפרק

כלל העולה כי הצורה הוא העיקר הנקרא אדם והיא יחידה חיה נר"ן והצלם גם הוא נחלק לה' בחי' כנגדן והוא לבוש הצורה [ובדרוש אדמו"ר הזקן מסביר שהוא הנפש השכלית, והסברנו באריכות[צ] שזהו הבינוני - עבודת הבינוני של התניא היא לתקן את הצלמים שלו. כלומר, הבינוני של התניא הוא אדם שמתבונן בנפש השכלית שלו. צדיק לא צריך כל כך להתבונן, גם כתוב כך בתניא, ויש דרושים של רבי אייזיק שלעתיד לבוא אין בכלל צורך בעבודת ההתבוננות. רשעים לא מתבוננים וצדיקים לא צריכים להתבונן, וכל עבודת חב"ד - ההתבוננות - שייכת לבינוני.] **ולעולם הצורה הזו אינה יכולה לעמוד** [דהיינו להתגלות למטה, בעולם הזה.] **בלתי צלם זה** [שהוא גם הלבוש שהאבא והאמא ממשיכים בשעת הזיווג[צא].]

והצלם הזה [בהיותו ממוצע] **הוא** [כולל שנים:] **יצה"ט ויצה"ר והם המלאכים שבאדם עצמו** [המרכבה שלו, כפי שהזכרנו ויאמר כעת. כאשר יתקן "בכל לבבך" גם היצר הרע יהיה שמש שלו, כמו שכתוב[פז] שהנחש היה אמור להיות שַמש גדול לאדם לולא החטא. כמו שהבעל שם טוב אומר "הרע כסא לטוב"[פח] - "ורב תבואות בכח שור"[פט], הוא המשרת הכי גדול כשהוא מרכבה, שהוא בטל לרצון האדם, הנרנח"י של הנפש האלקית.] **ואינו האדם עצמו והוא הבל דגרמי המתלבש תוך הכלי שהוא הגוף ולכן נקרא צלם כי הוא דבר ממוצע בין הצורה והחומר ודומה לשניהן** [כל ממוצע דומה לשני הצדדים - יש בו משהו שדומה לנפש האלקית ודבר שדומה לנפש הבהמית, יצר טוב ויצר הרע. יש לו יצר הרע שיכול להתדרדר מטה מטה, עד צלם בהיכל.] **והוא צלם ודיוקן לשניהן.**

ואמנם ידעת ג"כ כי כל המצות אינם אלא לצרף ולברר הצלם והחומר אך הצורה

פד בראשית כד, א.

פה זהר ח"א רה, א.

פו ראה לוח "היום יום" ט חשון, ובאריכות בלקו"ש ח"א פרשת וירא (הובא ונתבאר בספרנו לחיות עם הזמן פרשת וירא).

פז סנהדרין נט, ב. אדר"נ פ"א מ"ז.

פח ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) אות קפח ובנסמן שם. נתבאר באורך בסוד הוי' ליראיו שער כא (ובכ"ד).

פט משלי יד, ד.

א"צ תיקון כלל [כתוב בתניא[צ] בשם האריז"ל שהנשמה לא צריכה תיקון - המקור הוא כאן. בשביל מה ה' גזר על הנשמה-הצורה להתלבש בצלם ודרכו בגוף? הכל "חסיד שורפן"[צא], התמסרות-הקרבה אישית לטובת הזולת -] **ולא הוצרכה להתלבש בצלם וחומר רק להמשיך בהם אור לתקנם והבן זה מאד. כי זה טעם ירידת הנשמה בעה"ז לתקן ולברר דוגמת גלות השכינה לברר ניצוצין שנפלו כנודע** [בדיוק המלים של התניא - שמביא מכאן.].

מלאכים גדולים מהנשמה ומלאכים קטנים מהנשמה

כעת הסיום, שהוא חידוש, שהזכרנו קודם. הוא אומר שיש מלאכים גדולים שהם מרכבה לקוב"ה - מלאכי השרת, לא שייכים לאדם בכלל - ויש מלאכים שהם למטה מהאדם, מרכבה של האדם, שהם הצלם. עד כאן, כל הפרק, בא לדבר על הצלם של האדם. האריז"ל מסיים את הפרק בכך שיש שרש של צלם שאינו "חיוהי" בעולם האצילות אלא מלאכים - אחד מפירושי צלמים הוא מלאכים - שלמעלה מהאדם, לא שני היצרים. צריך להבין טוב מה הם:

ודע כי יש מלאכים גדולים מהנשמה ומלאכים קטנים מהנשמה [נשמה היא נפש האלקית, צורה, ויש מלאכים למעלה מהצורה ומלאכים למטה מהצורה. המלאכים שלמטה מהצורה הם הצלמים, נושא כל הפרק, ובסוף מחדש שיש שרש של צלמים מעל הצורה. אם צלמים הם ממוצע, בעצם הוא רומז כאן לכלל בחסידות שלממוצע יש שרש גבוה משני הדברים שהוא מחבר ביניהם. הדבר הקדוש שהממוצע מחבר הוא הנשמה, וכעת אומר שיש שרש לממוצע מעל הנשמה - שרש הממוצע מעל שני הדברים שמתחברים.] **ולכן אותן המלאכים אינם בחי' גוף כמו האדם כי אינם מתלבשים בגוף והבן זה מאד** [אין להם "גוף כמו האדם" המורכב מארבעה יסודות גשמיים אלא "עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט"[צב], הם עצמם רוח ואש רוחניות, בהיותם שרש הצלמים, בחינת לבוש, וד"ל.].

אמנם בחי' המלאכים המלוין לאותו אדם [עוד מלה חדשה - מלאכים שמלוים את האדם, כמו שכתוב בגמרא[צג] ואפילו בשו"ע[צד]. לפני שאדם נכנס לבית הכסא צריך לומר למלאכים המתינו - שני מלאכים מלווים אותו כל הזמן. מי הם שני המלאכים האלה? לכאורה הם כנגד היצר הטוב והיצר הרע שלו, אבל כשאומרים שאלה שני מלאכים לא מזכירים שהם יצר טוב ויצר רע. כשנפרדים מהם לכמה זמן לא כתוב שמחייכים לאחד ומראים פנים זועפות לשני - מתייחסים יפה לשניהם בשוה.] **הם פחותין ממנו** [הם רק משרתים שלו.] **כי האדם עצמו הוא צורה והמלאכים המלוין לו הם תר"ג איברי הצלם** [שלמטה מהצורה, מלביש את הצורה. כעת מכניס עוד מלה - כל מלה שמכניס היא חידוש -] **עבדים ומרכבה** [שתי מלים חדשות שטרם השתמש בהן.] **שלו.**

ממוצע החיה

נמצא שיש מלאכים מרכבה לאדם ואלו המלאכים הם גרועים מהאדם אך המלאכים שהם מרכבה לקודשא בריך הוא הם גבוהים מאדם ובזה תבין שיש מלאכים גדולים מהנשמות כנ"ל.

בכל עולם יש מרכבה[צה] - מרכבה בבריאה,

צ פרקים לז-לח.

צא מו"ק יח, א. נדה יז, א.

צב תהלים קד, ד.

צג ברכות ס, ב.

צד או"ח ג, א.

צה ראה באורך בספרנו רוחו של משיח בתחלת המאמר

שראה ישעיהו, "שרפים עֹמדים ממעל לו"[צו]; המרכבה העיקרית, פרק ראשון ביחזקאל, הפטרת שבועות, מרכבת חיות הקדש, היא מרכבה דיצירה. מתן תורה הוא המרכבה בתורה, לכן מפטירים במרכבת יחזקאל. שוב, זו מרכבת היצירה - הצלם כיצרים, לא כשכלים. השרפים של הבריאה, של ישעיהו, הם הנפש השכלית של אדמו"ר הזקן. אבל יש גם את מרכבת הסוסים שראה זכריה[צז] - מרכבת העשיה, "אף עשיתיו". בכל עולם יש מרכבה, ועיקר המרכבה בעולם היצירה.

שוב, מרכבת הבריאה היא שרפים, מרכבת העשיה היא סוסים, והמרכבה העיקרית, ביצירה, היא של חיות הקדש. היות שלמעלה באצילות הצלמים הם "חיוהי", האורות של האצילות, גם במלה חיה יש מגוון פירושים. אמרנו שבצלם יש מגוון פירושים, ממעלה-מעלה עד מטה-מטה. יש עוד מלה כזו - חיה. הנשמה כולה אלקות. המקיף הקרוב הוא החיה שבנפש, במדרש נמנית למעלה מהיחידה. בכל ארבעת העולמות החיה היא אלקות ממש - "אצילות איז אויך דא" בלשון המגיד ממעזריטש - אבל חיה היא גם 'חיה רעה', חיה טורפת. "והחיות רצוא ושוב"[צח] - כעת מתפרש המושג חיה עצמו בדרך של "רצוא ושוב", ממטה-מטה עד מעלה-מעלה.

יש בהמשך לקו"ת[צט] דרוש מאד חשוב על המלה בהמה, שגם כתוב בתניא[ק], שאדם קדמון הוא בהמה רבה שלמעלה מאצילות. **בהמה** היא שם **בן** - בכל עולם יש שם **בן**.

"על מצילות הסוס".

צו ישעיה ו, ב.

צז זכריה א, ז-יז.

צח יחזקאל א, יד.

צט ראה לקו"ת בחקתי (נ, ב) ד"ה "וילך ראובן" (ובכ"ד בלקו"ת).

ק פרק מו.

ובכל זאת, מגוון מושגים יש יותר בחיה. בתורה גופא כתוב "ויהי האדם לנפש חיה"[קא] - התורה משתמשת במלה חיה בשביל האדם, לא רק בשביל החיות (רש"י מפרש שה"חיה" שנוספה לאדם - "ויהי האדם לנפש חיה" - היינו "דעה ודבור"), אבל גם לחיות. במרכבה היינו חיות הקדש של יחזקאל. הראשון בחיות הקדוש הוא אריה, "פני אריה אל הימין"[קב], וכאשר הוא משתלשל למטה קדושתו נשברת והוא הופך להיות חיה רעה, חיה טורפת.

בכל אופן, אם אני רוצה לחפש מלה שבין אדם לבהמה - יש מקום בו האריז"ל אומר שהממוצע בין אדם לבהמה הוא קוף[קג], אבל אם אני רוצה לחפש מלה אחרת - קצת יותר אנושית מבהמה, מלקרוא למישהו בהמה, אבל קצת פחות אנושית מלומר שאתה אדם, מצד אחד בהמה ומצד שני ראוי לשרת את האדם - זו המלה חיה. על פי פשט חיה היא בכלל בהמה, אבל גם האדם הוא חיה - "נפש חיה". יש משהו במלה חיה שמתאים להסבר שלו לסוד הצלמים[קד] - ממוצע בין האדם, הנפש האלקית, לבהמה, הנפש הבהמית. למה אמרנו את כל זה? כי כאן הכניס את המלה מרכבה (יחד עם עבדים), ועיקר המרכבה הוא החיות. לכן אמרנו שהמושג חיה, חיות, היא באמת מלה מתאימה לשמש ממוצע בין האדם לבהמה. והרמז: **אדם חיה בהמה** = 120 = **ח** פעמים **יה**, **חיה**!

התכלית – עלית הנשמות מעל מלאכי השרת

כך הוא מסיים - שיש מלאכים גדולים מנשמות. החסידות (שמדגישה תמיד את מעלת הנשמות) אוהבת את הסיום הזה?! זה

קא בראשית ב, ז.

קב יחזקאל א, י.

קג ע"ח שמ"ב פ"א (מ"ב).

קד **צלם חיה** ועוד **צלם חיה** בה"פ = **אני** פעמים **חיה**.

נקרא "תם ולא נשלם" - כל זמן שלא נשלם "לא יראני האדם וחי". מה יהיה ה"נשלם"? בלשון רבי נחמן בתחלת לקו"מ תנינא[קה] - תכלית בריאת האדם שתהיה לו ממשלה על המלאכים. כשקוראים שואלים וואס אפעס, וואס הייסט?! מה הענין הגדול בזה? קודם כל, לאיזה מלאכים הוא מתכוון? מאיפה לקח את הביטוי הזה? "מאין באת"? לקח מכאן - סיום הפרק הזה בעץ חיים. האריז"ל מסיים פרק שיש מלאכים גדולים מהאדם. אומר רבי נחמן - שוויא שוויא, רק בינתים, לעתיד לבוא מחיצתן של צדיקים לפנים ממחיצתן של מלאכי השרת, מהמלאכים שהם מרכבה לקוב"ה ואין להם גוף בכלל. הם למעלה מהנשמה כפי שהיא בשרש "והיה מספר בני ישראל", שיש מספר, אבל התכלית שהנשמה תהיה מעליהם - "אשר לא יספר".

איך רבי נחמן קובע שזו תכלית האדם? התכלית למשול על מלאכים - זה מענין אותי? בלשון חב"ד התכלית היא להגיע מ"מספר" ל"אשר לא ימד ולא יספר" - לצאת מהמדה וההגבלה, גם של שרש הנשמה לפני שהיא ירדה לגוף. אז, דווקא מכח ירידת הנשמה לגוף, "ונתתי לך מהלכים בין העֹמדים האלה"[קו] - האדם הופך למהלך, החוש של חדש סיון[קז], "ילכו מחיל אל חיל"[קח], "צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא"[קט], מכח עבודה זו, ומכח ההילוך הזה עד אין סוף ממש עולים גם למעלה מהמלאכים שלמעלה מהנשמות.

הסימן לעלית הנשמות הוא שלעתיד לבוא מחיצת הצדיקים לפנים ממחיצת מלאכי השרת, המלאכים הגדולים האלה. למרות שהאריז"ל כתב שיש מלאכים שהם למעלה מהנשמות, מאמר חז"ל[קי] מפורש שלעתיד לא כך, ובסגנון רבי נחמן - שאוהב סגנון עסיסי וגם עמוק - היינו שתהיה לנו ממשלה על המלאכים. כתוב שאז ישאלו אותנו "מה פעל אל"[קיא] - ההשגחה הפרטית של ה' על העולם תעבור דרך הנשמות והמלאכים ישאלו אותנו "**מה פעל אל**"[קיב]). זהו סיום פרק זה באמת, השלמות שלו, שנגיע ל"יראני האדם". ה' ענה למשה "כי לא יראני האדם וחי" - בחייהם לא אבל במיתתם כן, ומיתתם היא שלמות הצלם.

ח. פרצוף דימויי הצלם

עושר דימויי הצלם

סיימנו ב"ה את הפרק בעץ חיים. כעת נאמר את המלים העיקריות שהן פרצוף קטן בתוך הו"ק של היצירה. אמרנו הרבה מילים, כינויים לצלם, נבחר את המלים העיקריות.

יצא בסוף הפרק שהוא בעיקר מדגיש את הצלמים בסוד היצרים - הצלמים ביצירה. יש מלאך שהוא **תריג** מלאכים פרטיים, היצר הטוב, וכנגדו מלאך שהוא **תריג** מלאכים פרטיים שכולם היצר הרע - וכל זה כפול חמש, כי יש כנגד הנפש, כנגד הרוח, עד כנגד היחידה. ראינו שעל פי זה מפרש הרש"ש את מאמר חז"ל "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו". אמרנו שכאשר אני אומר שיש שני המלאכים המלווים את האדם איני מתייחס אליהם ממש כטוב ורע.

בכלל, נשמתי מלובשת בצלם - מהו צלם? אמרנו שבאצילות הוא חיות, בבריאה נפש

קה לקומ"ת א. וראה גם שיעור אור לכ"ד אלול ע"ז.
קו זכריה ג, ז.
קז ספר יצירה פ"ה מ"א.
קח תהלים פד, ח.
קט סיום מסכת ברכות.

קי תנחומא בלק יד. תנדב"א פכ"א.
קיא במדבר כג, כג.
קיב בגימטריא **יו** ברבוע, **אהרן**, **ח** פעמים **לב**, סוד **בינוני** **בינוני**, ספר של בינונים, "מעוט רבים שנים", שתי בחינות בינוני כנ"ל בשיעור סוד הצלם 2.

השכלית (חידוש של אדמו"ר הזקן), בעשיה צלמים הם אף וחמה ("אף עשיתיו"), עבודה זרה, ובכלל בעשיה הם צורות.

הדימויים כנגד הספירות מחסד עד מלכות

נאמר בקיצור, על פי סדר הספירות:

כתוב בסוף עץ חיים ששני היצרים בעולם היצירה הם סוד החסדים והגבורות. עיקר היצירה הם ו"ק - ו"ק מקננים ביצירה. דימוי הצלמים ליצרים היינו החסד והגבורה של עולם היצירה (סוד "שמאל דוחה [את היצר הרע שמשמאל] וימין מקרבת [את היצר הטוב שמימין]"[קיג]) - כך כתוב בפירוש. אם כן, שני יצרים - שתי נטיות, משיכה לטובה ומשיכה לרע - הם חסד וגבורה (שתי ידים, כנ"ל).

יעקב הוא התפארת, עיקר היצירה, ולו יש מלאכים - גם המלאכים שהוא שולח, "וישלח יעקב מלאכים", וגם המלאכים שהוא רואה בתחלה עולים ויורדים בסולם. האריז"ל כותב שהמלאכים הם האברים של הגוף העליון, בחינת "תפארת גופא"[קיד].

מרכבה ועבדים היינו נצח והוד[קטו] - המרכבה היא כלי מלחמה בנצח ואילו "תמורת ממשלה עבדות"[קטז] בהוד.

מהו היסוד? עוד מלה חשובה שבה הוא הגדיר מהו הצלם - ניצוצין, מושג שחוזר הרבה כאן. אצלנו[קיז] יש סוד של הריבועים הכפולים, שאחד מהם הוא **רפח**. מי שזוכר את הדרוש הזה אצלנו, המספר **רפח** הוא היסוד לפי סדר הרבועים הכפולים (2 8 18 כנגד ג' רישין שבכתר, 32 נתיבות חכמה, 50 שערי בינה וכו'). אם מוסיפים את ה-**לב** העשירי כבר הופך להיות **שך** (בחי' דכורא כנ"ל, היינו כנגד יסוד ז"א, חותם הו"ק דאצילות המקננים בעולם היצירה). אם ניצוצים שייכים לשכל הם הברקות על השכל, כפי שדובר. "יסוד אבא ארוך ומסתיים ביסוד ז"א"[קיח] - ניצוצין הם כמו טפות זרע שהיסוד יורה כחץ. ניצוצין שמתנוצצים הם היסוד של עולם היצירה.

אחרון-אחרון הוא המלכות של עולם היצירה, שמפורש בכתבי האריז"ל שמלכות דיצירה היא הבל דגרמי. ממש יוצא מפורש שהסוד של הבל דגרמי - שגם כאשר אדם מת נשאר לו רשימו של חיים, בחינת מלכות - הוא המלכות דיצירה (**הבל דגרמי** = "**אין מלך בלא עם**"[קיט], עם לשון גחלים עוממות, כמבואר בתניא[קכ]). העצמות המתות (**עצ**מות **מת**ות ר"ת **עם**) של העולם הזה הן עשיה, אבל ההבל דגרמי שנשאר עליהם הוא המקיף של המלכות דיצירה, היינו מה ש"מלך שמו נקרא עליהם"[קכא], וד"ל.

ולסיכום:

קיג

קיד הקדמת תקו"ז ("פתח אליהו").

קטו יש לשים לב שהאריז"ל כותב מלאכים-אברים יחד וכך הוא כותב גם עבדים-מרכבה יחד. התפארת כוללת חו"ג כאחת (סתם מלאך-**מלאכי** אותיות **מיכאל** משרש החסד שבתפארת ואילו אבר, לשון "אביר לב", משרש הגבורה שבתפארת) והנצח והוד הם "תרין פלגי גופא" (זהר ח"ג רלו, א; ע"ח שכ"ז פ"א), שני צדדי גוף אחד, ודוק.

קטז ספר יצירה פ"ד מ"ג.

קיז ראה עלון גל עיני 11 במדור "איחוד התורה והמדע".

קיח ע"ח שער הכללים פ"י (ובכ"ד).

קיט רבינו בחיי בראשית לח, ל (ובכ"ד בספרי הראשונים).

קכ פרק ז.

קכא תו"א עו, ד (ובכ"ד בדא"ח).

סיכום ההתבוננות – פירוט הצלמים בעולמות אבי"ע

אם כן, יש לנו התבוננות-ציור - הסיום של היום - של הצלמים בכל העולמות:

יש לי צלמים באצילות שלי, שהם חיות אלקית, אלקות לכל דבר. חיות לפעמים בכתבי האריז"ל היא גם מוחין - קשור לשכל, אבל שכל כשכל הוא בעולם הבריאה.

בעולם הבריאה כבר יש טוב ורע, רק שרובו טוב ומיעוטו רע[קכב], לכן הוא אומר שהנפש השכלית היא נוגה - היא הצלמים בעולם הבריאה.

יצרים הם בעולם היצירה. הפשט הוא שיצרים הם שני כחות שמושכים את האדם, לכן הם נקראים גם רוח, "רוח האדם העולה היא למעלה", רוח בעולם היצירה, יש רוח שעולה למעלה ורוח הבהמה שיורדת למטה לארץ. "רוח האדם" ו"רוח הבהמה" הן בעולם היצירה, החו"ג דיצירה. מלאכים-אברים היינו תפארת דיצירה, מרכבה-עבדים נו"ה דיצירה - נו"ה הם רגלים, רגלי המרכבה ורגלי העבדים הרצות לקיים רצון רבם. ניצוצין הם היסוד והבל דגרמי המלכות. אם כן, יש את כל המדות דיצירה - הכי מגוון כאן.

בעולם העשיה צלמים פשוטו כמשמעו, צורות, ובעשיה רובו רע ומיעוטו טוב - רוב הצלמים רע ממש, עד עבודה זרה, אבל יש גם צלמים טובים, ציורים יפים של ילדים. אצלנו הציורים הקדושים הם צורת אותיות לשון הקדש, אם רוצים לתקן את הצלמים בעשיה צריך מהילדות לתת לצייר אותיות - גם אותיות סת"ם. זה וואו מרבי אברהם אבולעפיא, שתיקון העשיה הוא צורת האותיות שמלמדים ילדים. נותנים לילד לומר לצייר מה שבא לו - כי הצלמים מלבישים את הצורה, הנשמה הפנימית של הילד - אבל צריך לא להסתפק בזה, גם ללמד אותו לצייר צורות קדושות, לתת לו לצייר דברים מכוונים (היינו מה שמשרטטים לו צורת האותיות ושאר חפצי קדושה ונותנים לו למלא בצבע).

"והוא ינהגנו על מות"

לחיים לחיים, שנזכה לתיקון הצלמים. בשיעור הקודם קשרנו זאת לעוד מלה - עלם - "ועלמנו למאור פניך" שמובא בדרוש בלקו"ת, תיקון חטאת נעורים כפי שהוסבר, שהוא גם תיקון הניצוצות כנ"ל. על תיקון זה נאמר "כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו על מות"[קכג], ויש גורסים "עלמות" תבה אחת, ופרש ת"י ורש"י לשון עלם, כמו ילדות (ועוד פרשו - כפי שהובא ברש"י - לשון עולמית, ע"ד "חנֹך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה"[קכד]). והוא התיקון של "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי"[קכה]. ומצאנו בחז"ל "'עלמות אהבוך' קרי ביה 'עלומות' [סוד 'מגלה עמקות מני חשך' הנ"ל] ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנאמר עלמות אהבוך קרי ביה 'על מות'"[קכו]. "**עלמות אהבוך**" = "**גיא צלמות**". לחיים לחיים.

קכב ראה ע"ח שמ"ג (בהקדמה לדרוש) ובכ"ד.

קכג תהלים מח, טו.
קכד משלי כב, ו.
קכה תהלים כג, ד.
קכו ע"ז לה, ב.

ניגון 398 | ט"ו סיון תשע"ח

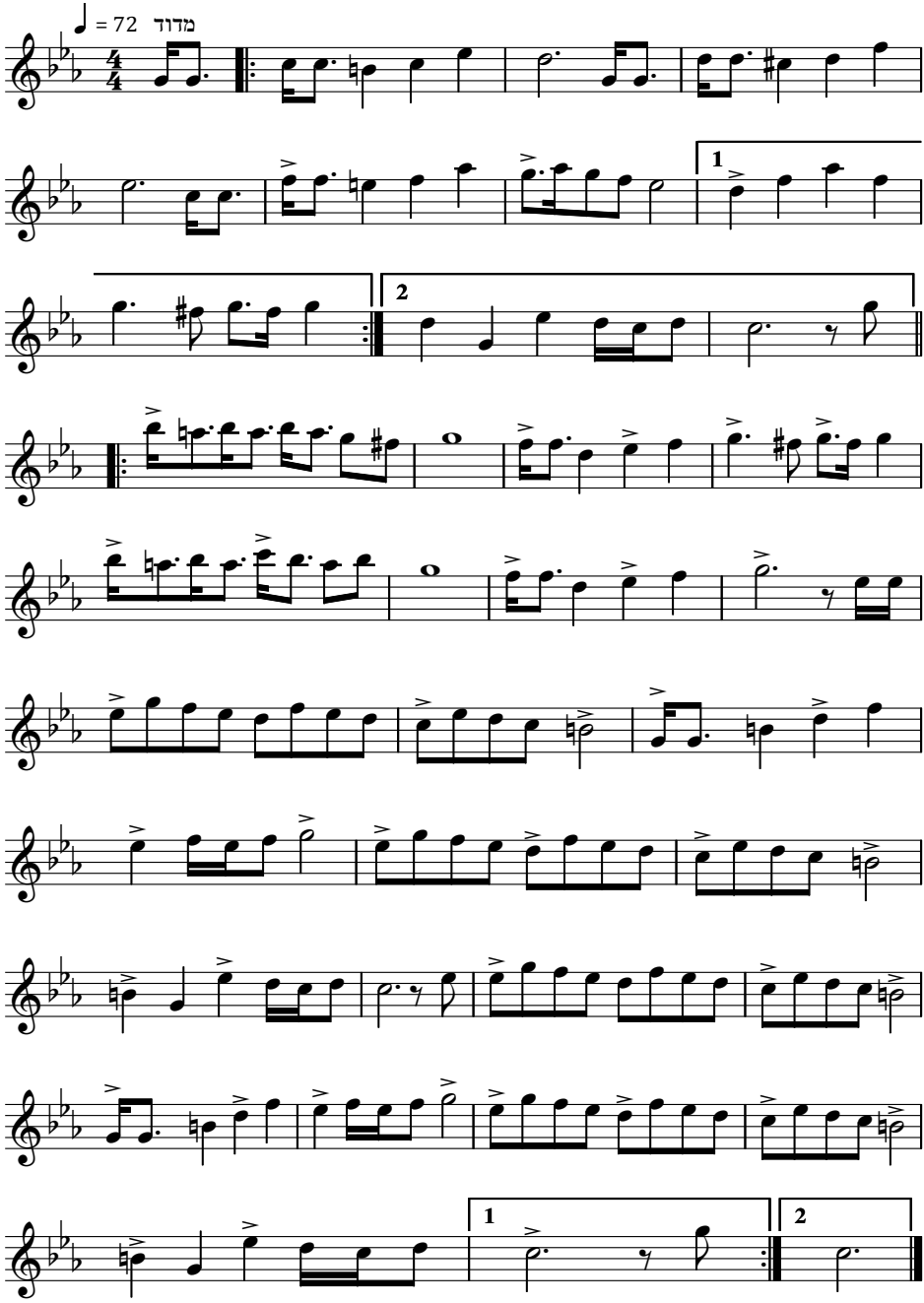

דבר יום ביומו פרשת בהעלתך

ראשון – אהבת ישראל

"דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהַעֲלֹתְךָ אֶת הַנֵּרֹת אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יָאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת... וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד יְרֵכָהּ עַד פִּרְחָהּ מִקְשָׁה הִוא...". שבעת קני המנורה רומזים לסוגים השונים של נשמות ישראל, ואהרן הכהן מעלה-מדליק את כולם. כמו שאהרן "אוהב שלום ורודף שלום אוהב את הבריות ומקרבן לתורה" - כך הוא מדליק את שלהבת האהבה בלב כל ישראל, "עד שתהא שלהבת עולה מאליה".

מהי האהבה? להיכן מתלהבים הנרות? באופן פשוט הם דולקים כלפי מעלה, דהיינו באהבת ה'. "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" (ובגימטריא: **בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך = שלהבת**!).

אבל הנרות פונים גם זה אל זה, "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות" - שלשת הקנים במזרח פונים מערבה ושלשת הקנים במערב פונים מזרחה. כלומר, יש גם שלהבת של אהבת ישראל, כולם מאירים פנים לכולם[א].

זו גם המשמעות הפנימית בהדגשה שהמנורה עשויה "מקשה" - כל ישראל הם מקשה אחת זהב טהור. "עד ירכה עד פרחה" - הן הנשמות הגבוהות, בעלי התורה והעבודה, 'הפורחים' למעלה, והן הנשמות הנמוכות בבחינת הרגלים ("ירכה"). הביטוי **עד ירכה עד פרחה = 26** (שם **הוי'**) בריבוע, כאשר הערך הממוצע של כל מלה הוא **אחד-אהבה** ברבוע.

[עמודיה שבעה]

שני – העבודה

"על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". "העבודה" היא עבודת המקדש (ובזמן החורבן, "עבודה שבלב זו תפלה") - מושג שמופיע במיוחד בהקשר לבני לוי, כמו אצלנו "וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְּבָא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד".

גמילות חסדים שייכת למדת החסד והאהבה, ואילו העבודה שייכת למדת הדין והגבורה. מדת החסד היא השפעה מלמעלה למטה, ה' משפיע חסד לכל והאדם הולך בדרכו וגומל חסדים טובים. ואילו מדת הגבורה שייכת לצמצום ומדת הדין, בחינת שם "אלהים", וכאשר האדם דבק במדה זו הוא פונה כלפי מעלה - עובד אלקים, **העבֹדה = אלהים**.[ב]

א גם סוד השלהבת קשור לאהבת ישראל. מבואר ש**שלהבת** היינו אותיות **הבל-להב-הלב** בתוך אותיות **שת**, עיקר הגלגול של משה רבינו – שת-הבל (משה ר"ת משה שת הבל). הבל הלב שבתוך משה היינו אהבת ישראל של משה. ועוד, "רשפיה רשפי אש שלהבת יה" – י-ה היינו אבא ואמא, אבינו שבשמים – אהבת ה' – והאם היינו כנסת ישראל, סוד האומה (אהבת ישראל).

ב בזמן הגלות העבודה היא תפלה כנ"ל, ויש בזה יתרון מעלה על עבודת המקדש כפשוטה, "קלקלתנו היא תקנתנו". הרי "אדם כי יקריב מכם", שעיקר הקרבן הוא במה שמקריב את עצמו, ועיקר ה"מכם" הוא בתפלה "מקרב איש ולב עמוק". התפלה בגלות היא "תפלה לעני" (בזמן הגלות שכנסת ישראל עניה) שעולה על כולנה (ואילו בעבודת המקדש "אין עניות במקום עשירות"), "שפכי כמים לבך נכח פני אדני" (שבמגילת איכה, מגילת החורבן), כל בית כנסת הוא "מקדש מעט" והרבה מקדשי מעט אלו מצטרפים לחשבון גדול (כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, כמות עושה איכות), "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון". התפלה הזו, ש'מצטברת' כל ימי הגלות, היא עיקר זינו של מלך המשיח שבונה לבסוף את המקדש.
הביטוי "צבא העבודה" רומז שעיקר העבודה הוא בדרך צבא ומלחמה, "שעת צלותא שעת קרבא", וכן קרבן לשון קרב. ב"שעת קרבא" של התפלה יש תחושת שפלות ולב נשבר, שעל זה נאמר "זבחי **אלהים** [=**העבדה**] רוח נשברה", כמבואר בזוהר שכל הקרבנות הם לשם הוי' דוקא מלבד לב

המלה "העבדה" מופיעה עשר פעמים בתורה, ואצלנו היא הפעם העשירית ("העשירי יהיה קדש"). עוד שלש פעמים מופיעה המלה בתנ"ך, ובסך הכל 13 פעמים. 13 = **אחד**, וכיון ש-**העבדה** = **אלהים** הרי המשוואה היא: **אחד** פעמים **אלהים**, והתוצאה היא 1118, בגימטריא "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**".

[עמודיה שבעה]

שלישי – אין אבוד

"אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַה'. בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעַרְבַּיִם יַעֲשׂוּ אֹתוֹ". המסר של פסח שני הוא "אין מקרה אבוד" - גם מי שהפסיד את הפסח מקבל הזדמנות שניה לתקן, "תאמין שיכולים לתקן".

הפרשיה הזו מתחילה בחודש ניסן בשנה השניה ליציאת מצרים: ה' מצוה את משה לעשות את הפסח, בני ישראל עושים את הפסח, והטמאים מקבלים הזדמנות שניה בפסח שני. אבל ספר במדבר פתח בתאריך "באחד לחודש השני בשנה השנית", ראש חודש אייר[ג]. זהו אחד המקורות החשובים לכלל הגדול "אין מוקדם ומאוחר בתורה"[ד] - כלומר, התורה אינה מסודרת רק לפי סדר המאורעות הכרונולוגי.

הכלל "אין מוקדם ומאוחר בתורה" מתאים בדיוק למסר של פסח שני. יש סדר רגיל שבו הכל צריך להיות שלב אחרי שלב, אין קיצורי דרך ואין דילוגים, ומה שהפסדנו אי אפשר להשלים, יש להקפיד על מוקדם ומאוחר ו"אם עבר זמנו בטל קרבנו". אבל יש עבודה של **בעלי תשובה** שיכולים לשנות את הסדרים, לקפוץ ולדלג, להשלים 'חורים', להקדים את המאוחר ולאחר את המוקדם.[ה]

נשבר שהוא זבחי אלהים.

ג זהו החודש הארבעה-עשר ליציאת מצרים, לאחר ניסן החודש הי"ג – "בן שלש עשרה למצוות" לעשות פסח, ובן ארבע עשרה לתשובה לעשות פסח שני. נמצא שפסח שני הוא בי"ד לחודש הי"ד – **יד יד** (**יד** = **דוד**, הבעל תשובה), "**ידיד** נפש אב הרחמן [שנותן הזדמנות שניה]". זהו גם סוד שם שדי, "שאמר לעולמו **די**, ו**שדי** באלקותו לכל בריה ובריה" גם לאחר שאמר די בפסח ראשון (**די** בניסן) עדיין די באלוקותו לתת פסח שני. יד-יד הוא סוד הפסוק "בראשית ברא אלהים [עד כאן **יד** אותיות] את השמים ואת הארץ [עוד **יד** אותיות]".

ד הפסוק של סוד "אין מוקדם ומאוחר בתורה" הוא "אחור [מאוחר] וקדם [מוקדם] צרתני ותשת עלי כפכה". **אחור וקדם** = **שסה** (מצוות ל"ת שאפשר לתקן בתשובה). "כפכה" רומז לעבודת האת**כפ**יא המביאה לידי אתה**פכ**א (כאשר ה**פכ**ים את סדר האותיות **כפ**, שהרי אין מוקדם ומאוחר), כאשר זדונות נעשות זכויות למפרע (אין מוקדם ומאוחר ואפשר לתקן למפרע). "צרתני" לשון יצירה, כמו "וייצר ה' אלהים את האדם" – "שתי יצירות", יצר הטוב ויצר הרע (ר"ת הוי' כידוע מר"א אבולעפיה), כדי שנקיים "בכל לבבך – בשני יצריך", בעבודת האתהפכא. **צרתני** = ו"פ **כפכה** (וכאשר מחשבים **כפכה** בחשבון פשוט ובמילוי ובמילוי המילוי ובקדמי עולה הכל 1653 = 57 במשולש = **צרתני** ועוד **יצר הטוב ויצר הרע**). **פסח שני** משלים את **ותשת עלי כפכה** ל-**גדול** ברבוע – אמנם פסח שני נקרא פסח קטן אך באמת הוא הגדול, שהרי במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים אינם עומדים. **אין מוקדם ומאוחר** = 512 (2 בחזקת 9) = **נושא הפכים** = **אתכפיא** ("כפכה"). [אין מוקדם ומאוחר] **בתורה** = **תריג**. **אין מוקדם ומאוחר בתורה** = 1125 = 9 פעמים **כפכה** (125, 5 בחזקת 3) = 1.5 פעמים **צרתני**.
בכל אחת מהמלים "אחור וקדם" יש דבר והפוכו (כפכה). בממד הזמן, "אחור" הוא מאוחר (כמו "אחר הדברים האלה"), דהיינו עתיד ביחס ל"קדם" מה שקדם ועבר. ומאידך, בממד המקום "אחור" הוא הצד שכבר עבר ונמצא מאחורי, ואילו "קדם" הוא העתיד לבוא לפנינו, "מגמת פניהם קדימה". נמצא שבלשון תורה באמת "אין מוקדם ומאוחר" במלים מוקדם ומאוחר גופא! וזהו "אין מוקדם ומאוחר [מוחלטים] בתורה". הספק האמתי הזה מושרש ברדל"א (כמו ה' ספקות) שמשם התשובה לה', סוד השם הקדוש **אלד** (אותיות "רישא **דלא** ידע", להוולד מחדש כבריה חדשה ממש על ידי תשובה מאהבה.

ה פסח ראשון ופסח שני הם בסוד חוה ראשונה וחוה שניה (שכנגד לאה ורחל). חוה לשון דבור "יחוה דעת" – בפסח ראשון היינו מצות "והגדת לבנך", ובפסח שני יש לומר שראוי לספר כיצד התחדשה מצות פסח שני, החידוש הגדול שנפעל דוקא על ידי אנשים שהיו טמאים לנפש אדם שטענו "למה נגרע" – ביטוי של עצם נקודת היהדות שמצידה אין הבדל בין היהודי הטהור לטמא, אין גרעון לרשע הגמור הנחשב כמת, אבי אבות הטומאה, ביחס לצדיק הגמור, הטהור במחשבה דבור ומעשה. וסיפור זה הוא בפרשת בהעלותך הפותחת בהעלאת הנרות, נשמות ישראל, "עד שתהא שלהבת עולה מאליה" ועד שיוכלו לחדש את פסח שני.
ורמזים: **חוה ראשונה** = **מצה מרור** (דהיינו: **פסח חוה**

הדור שלנו, באופן כללי, הוא דור של בעלי תשובה (גם מי שזכה לגדול כשומר תורה ומצוות). טוב לשמור על סדר, אבל אם נדמה לך שהפסדת את הרכבת, דע לך ש"אין מוקדם ומאוחר" ולעולם אין דבר אבוד.

[עמודיה שבעה]

רביעי – חצי צורה

"עֲשֵׂה לְךָ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כֶּסֶף מִקְשָׁה תַּעֲשֶׂה אֹתָם". שתי החצוצרות זהות ממש, כדברי חז"ל שעליהן להיות "שוות במראה ובקומה ובנוי", כמו תאומות זהות. יותר מזה, הרב המגיד ממעזריטש פירש: חצוצרות - **חצאי צורות**. כלומר, לא רק שני כלים דומים אלא שני חצאים מתוך שלמות אחת.

שני החצאים הם משל יפה ליחסי איש ואשה. כל אחד לעצמו הוא "חצי צורה" - חצי בן אדם - ורק בהצטרפות שניהם יחד הם נקראים אדם, "זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם [דוקא כשהם זכר ונקבה ביחד]". בין שני החצאים יש כח משיכה עצום, זהו סוד ה**כסף** שממנו עשויות החצוצרות - מלשון **כסופים** ואהבה. ההכרה הזו היא המתכון הנכון להגיע לשלום בית. וכן בגימטריא **חצצרת = שלום בית** (חצצרת בכתיב חסר, כמו שמופיע בפסוקים הבאים).

החצוצרות נעשות "מקשה", מתוך מטיל כסף גדול, כמו שמפרש רש"י "מהעֲשֶׂת תעשה בהקשת הקורנס". לפי הדרשה "חצאי צורות",

ראשונה = **פסח מצה מרור**). **פסח שני חוה שניה** = **מרור**, שתי סיבות למרירות, טמא ודרך רחוקה. יחסית, פסח ראשון הוא "אתהפכא חשוכא לנהורא", החשך של גלות מצרים הופך לאור גדול, ופסח שני הוא "אתהפכא טעמין מרירו למתקא" – פסח ראשון הוא תקון קליפת נגה ("אור נגה") ופסח שני הוא תקון גם לג' קליפות הטמאות, בחינת טמא שנדחה לפסח שני (כמבואר במ"א). בחוה שניה החידוש במלה **שניה** = **אחור וקדם.** הערך הממוצע של **פסח ראשון חוה ראשונה, פסח שני חוה שניה** הוא **גל** ברבוע ("גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך").

יוצא ששתי החצוצרות 'זוכרות' את המקור האחד שלהם בגוש הכסף הראשוני, כמו שרומזת הגימטריא: **עשת = שני חצאי צורה.**

ובנמשל: לשני בני-הזוג יש מקור אחד. בשורש הנשמה הם דבר אחד, אלא שהתפצלו ואבדו זה את זה, והנה הם חוזרים להתאחד מחדש, "ודבק באשתו והיו לבשר אחד". תחושה כזו נמצאת במיוחד אצל חתן וכלה 'טריים', באהבה ראשונה וטהורה כשכל אחד חש שמצא את החצי השני האבוד, ועכשיו השכינה ביניהם: **שני חצאי צורה = 2 פעמים שכינה.**

ובכל זאת, לא תמיד מרגישים כך. יש הרבה זיווגים של אנשים שעברו הרבה בחייהם: עכשיו הם מקימים יחד בית משותף, אבל לא באופוריה של "האחת והיחידה - האחד והיחיד". גם זיווג כזה יכול בהחלט להצליח, ולהיות מלא אהבה וברכה. כך בדיוק אומרת ההלכה בנוגע לחצוצרות: "עשאה מן הגרוטאות כשרה" - כלומר, החצוצרות כשרות גם אם לא נעשו מקשה אלא מחפצי כסף שהותכו (יד שניה). גם אנשים שמרגישים קצת 'גרוטאות'[1] יכולים לבנות בית נאמן ופורח. אבל על דבר אחד אי אפשר לוותר: חצוצרות שלא נעשו מכסף פסולות - כסף-אהבה חייב להיות!

[מתוך החוברת 'אשר ברא']

חמישי – השבת אבדה

"וְנָסַע דֶּגֶל מַחֲנֵה בְנֵי דָן מְאַסֵּף לְכָל הַמַּחֲנֹת לְצִבְאֹתָם". מפרש רש"י "לפי שהיה שבטו של

1 **גרוטאות** = 625 (שלמות של 25 ברבוע = 5 בחזקת 4) = אדם במילוי: **אלף דלת מם**, היינו אדם השלם! **שתי גרוטאות** = 1335 – מספר הקץ בספר דניאל "אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה... ותעמד לגרלך לקץ הימין". **שתי גרוטאות כסף** = 1495 = 23 פעמים 65 = 115 פעמים **אהבה** = שלמות כל כ"ב אותיות האלף-בית מ-א עד ת.

דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו". שבט דן דואג גם לאנשים שאבדו את הדרך לחזור למקומם הנכון (פירוש החזקוני).

בפנימיות, שבט דן משיב למקומו גם את מי שמאבד את עצמו ברוחניות, "כל הנחשלים אחריך". "מאסף לכל המחנות לצבאותם" - אוסף את כל המחנות ומחזיר אותם לצבאותם-צביונם האמיתי.

מה המיוחד בדן שדוקא הוא מסוגל להשיב את האובדים? שבט דן מייצג את היהודי הפשוט, בלי כל יחוס ומעלה מיוחדת ("מהירודים שבשבטים"). דוקא היהודי הפשוט מסייע למי שאבד את עצמו למצוא את הדרך חזרה. החכמים, המוכשרים והמיוחסים, עלולים להסתבך עם עצמם ולצאת מדרך הישר... עד שבא היהודי הפשוט שהולך בתמימות וביושר, 'בלי חכמות', ומחזיר את החכם שהתבלבל אל הדרך הסלולה.

לדן היה בן אחד, חֻשים. זהו היהודי הפשוט, הקנאי שלא עושה חשבון ולא מבין מה הבעיה (כמו בסיפור בסיפור על קבורת יעקב אבינו, כאשר חושים לא הסכים לעיכוב והרג את עשו, זבנג וגמרנו). **חשים** אותיות **משיח**, והרי ביאת המשיח והגאולה השלמה תלויה בהשבת כל האבדות של עם ישראל, "ובאו האובדים בארץ אשור".[ז]

[עץ פרי עמ' רצא]

שישי – שלשה ספרים

"וַיְהִי בְּנָסֹעַ הָאָרֹן וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה קוּמָה ה' וְיָפֻצוּ אֹיְבֶיךָ וְיָנֻסוּ מְשַׂנְאֶיךָ מִפָּנֶיךָ. וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה' רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל". פרשיה קטנה זו - המסומנת בספר-התורה באותיות **נ** הפוכות לפניה ואחריה - נחשבת ספר בפני עצמה, וממנה לומדים מהו הגודל המינימלי של ספר בהלכה (בהלכות שבת: ספר תורה שנותר בו 85 אותיות מצילים מפני הדליקה, כמספר האותיות כאן). בהתאם לכך, חז"ל אומרים שבמקום חמשה חומשי תורה ניתן למנות שבעה ספרים, כיון שפרשיה זו מחלקת את ספר במדבר לשלשה ספרים.

למושג 'שלשה ספרים' יש משמעות חשובה בקבלה, כמו שכתוב בתחילת ספר יצירה: "ברא את עולמו בשלשה ספרים, בסופר וספר וספור" (משפט שיש לו הרבה פירושים עמוקים). בהקשר שלנו: החלק הראשון של ספר במדבר עוסק הרבה מאד במספרים, זהו ה"סופר" (כמו שאומרים חז"ל שהסופרים נקראו כך מפני שהיו סופרים אותיות שבתורה). פסוקי "ויהי בנסע" הם "ספר", המקור לגודל מינימלי של ספר. והמשך ספר במדבר הוא "ספור" - ראו כמה סיפורי הרפתקאות מתחילים עכשיו...

המושג שלשה ספרים מפורסם יותר בדברי הגמרא "שלשה ספרים שנפתחים בראש השנה: ספר של צדיקים, ספר של בינונים וספר של רשעים". ואצלנו: תחילת ספר במדבר הוא "ספר של צדיקים", כאשר עדיין אין חטאים וכל בני ישראל נספרים ככוכבים מאירים (סופר). פרשת "ויהי בנסע" הנחשבת 'ספר' היא "ספר של בינונים", נמצאת בין הצדיקים והרשעים, 'ספר הדרכה' לבינונים, כלומר לכל אחד שהרי על כולם לשאוף להיות בינוני (כמו ספר התניא הנקרא "ספר של בינונים" ונחשב תורה שבכתב של

ז השבט שלפני דן הוא בנימין ששם הנשיא שלו אבידן בן גדעני. בפשטות, בנימין מעל דן – הוא אבי-דן, אבידן לשון אבדה שרש כוחו של דן להשיב אבדה. **אבידן** = 67, ושם אביו **גדעני** = 137 (מחולק לאותיות **גדני** = **אבידן**, ועוד **ע** באמצע). **אבידן גדעני** = **צדיק**. **אבידן בן גדעני** = **אהרן** כהן גדול. אך במעשה פילגש בגבעה בנימין אבד את עצמו, ודן משיב את אבדתו ומחזירו לשרשו בקדושה, והיינו מה שהשבטים **דנו** כיצד להחזיר את בנימין. עוד בעניין זה ראה בספר עץ פרי עמ' רצב הערה קיח.

החסידות)[ח]. והמשך ספר במדבר הוא "ספר של רשעים", עיסוק בחטאים ונפילות - כל רשע הוא 'סיפור' שצריך להתמודד אתו.

[שעשועים יום יום, פתיחה לספר במדבר]

שבת – אשה כשית

"וַתְּדַבֵּר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֹדוֹת הָאִשָּׁה הַכֻּשִׁית אֲשֶׁר לָקָח כִּי אִשָּׁה כֻשִׁית לָקָח". לפי רש"י, האשה הכושית היא צפרה שהיתה **יפת מראה** (=**כושית**) ומשה רבינו פרש ממנה. מרים ואהרן טענו: הרי גם אנחנו נביאים ובכל זאת מקיימים חיי נישואין רגילים. אבל הקב"ה אמר להם שמשה פרש מאשתו בציווי מפורש לאחר מעמד הר סיני ("ואתה פה עמוד עמדי"), וזאת מפני שעליו להיות מוכן לנבואה תמיד.

ברובד עמוק יותר יש לפרש (לפי המבואר בחסידות): מרים ואהרן יודעים שמשה פרש מאשתו בציווי ה', אבל הם יודעים גם שהמצב הזה איננו התכלית. התכלית היא להגיע לדרגת המשיח, שיהיה נביא גדול אבל לא יפרוש מאשתו - נמצא בו-זמנית בקשר רציף עם האלוקות ועם המציאות הגשמית הפשוטה. אם כן, מרים ואהרן טוענים למשה: אתה צריך כבר להתקדם לדרגת המשיח, להיות בעצמך משיח! לכן אל תסתפק בדרגה הנוכחית, ועליך להבין כי הציווי הזה איננו סוף פסוק. מי שתובע במיוחד את עלבון האשה היא האשה, מרים הנביאה (ה'מדברת' הראשית), שממנה יוצא גם דוד ומשיח בן דוד.

כל זה נוגע ליחס של משה ליהודים הפשוטים בכלל. בפרשה שלנו ובפרשות הבאות, החוטאים והמתלוננים ובעלי המחלוקת נענשים קשות, נשרפים ונקברים... לא כולם 'מחזיקים ראש' במדרגה של משה, וכך יוצא שהרבה יהודים פשוטים לא זוכים לגאולה. זו ההנהגה של דור המדבר. אבל מרים ואהרן יודעים שההנהגה המשיחית היא אחרת: לא משאירים את היהודים הפשוטים מאחור, כולם זוכים לגאולה!

משה "איש האלהים" הוא "שושבינא דמלכא", מייצג את הקב"ה והאמת האלוקית מלמעלה. אבל אהרן הוא "שושבינא דמטרוניתא", מעלה את נשמות ישראל מלמטה, בחינת האשה הכלה, כנסת ישראל. מרים היא כבר הכלה עצמה, כנסת ישראל (וזהו סוד בארה של מרים, "עלי באר"), ולכן אהרן מצטרף אליה בדרישה לפקוד ולהעלות את האשה - כל נשמות ישראל[ט]. במושגי החסידות: האיש והאשה הם 'מהות' ו'מציאות', והמהות צריכה לתקן את המציאות (ובקבלה: שם מ"ה מתקן את שם ב"ן).

[משיעור י"ד סיון תשע"ג]

ח סוֹפר סֵפר וסיפור מתחילים בניקוד חולם, צירה, חיריק. צירה הוא ניקוד הבינה – הבינוני.

ט בגימטריא, מרים נמצאת בין משה לאהרן (למרות שבשנים היא גדולה משניהם) – 34 מ**אהרן** ל**מרים**, ו-55 מ**מרים** ל**משה** (כאשר היחס בין 34 ל-55 הוא חתך זהב).

להצטרפות לרשימת התפוצה היומית בוואטסאפ שלחו הודעה ל-**050-7951105**

ביאורים בפרקי אבות

פרק ב משנה ד

הוּא הָיָה אוֹמֵר: עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כִּרְצוֹנֶךָ, כְּדֵי שֶׁיַּעֲשֶׂה רְצוֹנְךָ כִּרְצוֹנוֹ. בַּטֵּל רְצוֹנְךָ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁיְּבַטֵּל רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנֶךָ. הִלֵּל אוֹמֵר, אַל תִּפְרֹשׁ מִן הַצִּבּוּר, וְאַל תַּאֲמִין בְּעַצְמְךָ עַד יוֹם מוֹתְךָ, וְאַל תָּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ, וְאַל תֹּאמַר דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִשְׁמֹעַ, שֶׁסּוֹפוֹ לְהִשָּׁמַע. וְאַל תֹּאמַר לִכְשֶׁאֶפָּנֶה אֶשְׁנֶה, שֶׁמָּא לֹא תִפָּנֶה.

תִּתַקשר עם עצמך!

אל תפרוש מן הצבור. מעבר לפשט המשנה האומר כי אסור לאדם לפרוש מן הצבור בעת צרתו או שמחתו, יש הסבר פנימי למשנה: לכל אחד יש בתוך הנפש צבור שלם אותו אסור לנטוש. גם לאדם הראשון שהיה יחיד בעולמו, היתה הבחירה האם לפרוש מן הצבור או להשתתף עמו. מהו אותו צבור פנימי?

לכל אדם יש בנפש רובד מודע, ורובד עמוק יותר שאין הוא מודע אליו. בפסיכולוגיה קוראים לרובד הזה תת מודע, כמו למשל רצף חוויות ישנות שנדחקו למעמקי הנפש ונשכחו מהמודעות. אמנם, בחסידות מדברים על לא-מודע גבוה ממנו הנקרא על מודע - חוויות רוחניות שטרם הגיחו למודעות האנושית. גם אל העל-מודע, בדומה לתת מודע, ניתן להגיע על ידי התבוננות פנימית בנפש האדם, כי הוא פשוט נמצא בפנים.

בתוך העל מודע יש שלשה כוחות עיקריים: אמונה, תענוג ורצון[א]. אמונה נמצאת במקום הגבוה ביותר, אחריה התענוג ולבסוף נמצא הרצון שכבר מתכתב עם חלקו המודע של האדם - השכל והרגשות.

אדם השקוע בחוויות העל מודע שלו, עלול בקלות רבה להתעלם מן החלק המודע שבנפשו. למשל: אדם המאמין כי הוא הצייר המוכשר ביותר מאז ומעולם, עלול להמשיך ולדבוק באמונתו גם כאשר יוכיחו לו שאין הדבר נכון. וכן אדם בדיאטה שפתאום יחשוק מאוד בדבר מתוק, עלול להדחיק את שכלו כדי ליהנות בנחת.

לא לפרוש מהמודעות

כשאדם חי יחידי הוא אינו חייב דין וחשבון לאף אחד, מה שאין כן בצבור - כל פעולה של אחד משפיעה על השאר וצריך לקחת בחשבון גם צרכים של אחרים. כך בנפש: אדם השקוע בחוויות העל מודע שלו וחי בלי דין וחשבון - הריהו כאדם החי יחידי בעולמו, לעומת זאת אדם המחבר את אמונתו ותענוגו לשכלו ורגשותיו, הריהו כחי יחד עם צבור[ב]. ועל זה מורה משנתנו שאין לפרוש מן ה'צבור' שבנפש.

א עוד על המושגים ראה בספר הנפש פרק ד.

ב ההסבר הפנימי נושק ישירות לפשט: אדם המחובר לרבדים המודעים של נפשו, אדם בעל שכל ורגש המונהג על פי שכלו, יצליח בקלות יחסית להתחבר לסביבתו – הצבור החצוני. לעומת זאת, לאדם השקוע בחוויות העל-מודע שלו יהיה קשה מאוד להתחבר לזולת. זו הסבה לסכנה המרחפת על כל מי שמשתמש בסמים, אפילו הקלים שביניהם – הוא עלול לשקוע בעצמו ולהתנתק מהסובבים אותו.

הדברים נכונים בכלל ובמיוחד אמורים על עבודת ה'. להרבה אנשים 'דתיים' יש נטייה להשאיר את ענייני הדת בתור אמונה מנותקת מחיי היומיום. אבל באמת, לכל יהודי טבוע בנפש חזק הרצון להתחבר לה' בקיום התורה והמצוות במעשה, בעולם הזה הגשמי, "למטה מעשרה טפחים", וצריך להתייחס אל רצון זה כראוי. כשם שלצרכים ה'טבעיים' הרגילים (צרכי הנפש הטבעית) התפתחה בשנים האחרונות שפה פסיכולוגית העוזרת להגדירם ולדון עליהם, כך גם לטבע היהודי (צרכי הנפש האלוקית) - תפילה, תורה וקיום המצוות - צריך ליצור שפה שמתחברת לשכל ולרגש, שתעזור לחבר את האמונה הרוחנית אל קרקע המציאות.

להשתתף בצרת הציבור

אל תפרוש מן הצבור. רש"י כתב בביאור המשנה: "אל תפרוש מן הצבור. אלא השתתף עמם בצרתם כדי שתשמח עמהם"[ג]. לפי דבריו יוצא שהשותפות עם הצבור מתבטאת בעיקר בשותפות בצער, ומתוך השותפות בצער זוכה לשמוח בשמחת הצבור. על שותפות במנהגי הציבור וכיוצא בזה לא מדובר כאן.

אכן, יש משהו פנימי יותר בצער מאשר בשמחה. כך נאמר בגמרא על הקב"ה שבמקום החיצוני הוא שמח אבל במקום הפנימי ביותר הוא מרשה לעצמו להצטער ולבכות על "גאוותן של ישראל שניטלה מהם וניתנה לאומות העולם"[ד]. מגמרא זו אנו למדים שהשותפות של ה' בצערנו מצריכה גילוי של מקום 'פנימי' יותר אצל הקב"ה מאשר השותפות לשמחה. כמו כן אנו רואים כי בעת צרה האדם מבחין מי הם חבריו בלב ובנפש, הקשורים אליו בקשר פנימי.

בהמשך דברי רש"י הוא כותב "כל מי שאינו משתתף עם הצבור אינו רואה בנחמת צבור ואינו רואה סימן ברכה לעולם". אם כן, מי שמשתתף בצער הצבור זוכה ל'סימן ברכה'. סימן ברכה זה הוא אותו הדבר עליו נאמר "אין הברכה שורה אלא בדבר הסמוי מן העין". כשם שהשותפות עם הצבור היתה במקום של הצער הפנימי, כך בשכר זה זוכים לברכה במקום פנימי וסמוי.

לכל אדם יש נכסים חיצוניים, ויש נכסים פנימיים ומוסתרים - תכונות הנפש שלו. לא רואים אותם אבל הם בהחלט קיימים, והם נכסיו החזקים של האדם איתם ירכוש בהמשך הרבה נכסים חיצוניים.

על ידי שותפות בצרת האחר הנכסים הפנימיים מתברכים. יש אנשים שמפחדים להשתתף בצרות האחר מפני החשש שהדבר 'יסחוט' אותם נפשית, כי הם חושבים שאינם מספיק חזקים בשביל לפגוש בצדדים החלשים של השני. אחת מתכונותיו של הצדיק היא יכולת שותפות מלאה בצערו של הזולת כאילו זו הצרה שלו ממש ואף יותר מכך. כך כל יהודי, ככל שירגיל את עצמו להשתתף יותר ויותר בצרות של כל אחד מהצבור שסביבו, יתברך בזכות זה שחושיו הפנימיים יתפתחו מעבר לדרך הטבע.

להתחבר לרשעי הדור

אל תפרוש מן הצבור. רמז ידוע אומר ש**צבו"ר** נוטריקון - **צ**דיקים **ב**ינוניים **ור**שעים, וכך כתב רש"י בטעם צירוף החלבנה (בֹּשֶׂם עם ריח רע) לסמני הקטורת בבית המקדש: "ללמדנו שלא יקל בעינינו לצרף עמנו באגודת תעניותינו ותפילותינו את פושעי ישראל

ג וכן פירשו רע"ב ועוד.

ד חגיגה ה, ב. במילות הגמרא: ב"בתי בראי", הבית החיצוני של הקב"ה כביכול – "עז וחדוה במקומו" (דברי הימים א טז, כז), אך ב"בתי גואי", הבית הפנימי שלו, הקב"ה בוכה.

שיהיו נמנים עמנו"[ה]. אם כן, חלק מהוראת המשנה שאסור לפרוש מן הצבור כוללת גם התקשרות לרשעים. מדוע צריך להתחבר לרשעים?

נקדים כי בספר התניא מוגדרים מחדש המושגים צדיק בינוני ורשע[ו]. לפיו בינוני הוא מי שלא עשה ולא יעשה עבירה מעולם - בין מצַוַת לא-תעשה ובין מצַוַת עשה (כגון בטול תורה); רשע הוא מי שעשה עבירה אי פעם(!), ולצדיק אין כל חשק לעשות עבירות ורצונו הבלעדי הוא קיום רצון ה'.

צדיק בינוני ורשע בנפש

הגדרות אלו נשמעות מפחידות ומרחיקות מאתנו לא רק את דמות הצדיק אלא אפילו את הבינוני. ניתן לסכם את ספר התניא בשתי מלים "הלוואי בינוני" (כפי שאמרו גדולי הצדיקים על עצמם)! אמנם, ניתן לדבר על שלש דמויות אלו כשלשה מצבים בנפש שכל אחת מהדמויות החיצוניות מהוות השראה אליו, ובכך לרככן מעט מ'קשיחותן':

יש מצב בו הקשר עם הקב"ה אינו חזק מספיק, והאדם יודע ("ידע איניש בנפשיה"), בגלוי או בסתר, שיעשה עבירות: אין מצב שלעולם לא ידבר לשון הרע, לא יכול להיות שתמיד יקום בזמן לתפילה. במצב כזה ניתן גם להצטדק בדברי הכתוב "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא"[ז]. חטאנו וכל עוד שאנחנו חיים בעולם הזה, "עלמא דשיקרא", נמשיך לחטוא (חס ושלום). זהו מצב רשע, משום שהקשר עם הקב"ה בו אינו תקין, זהו קשר (קיימת אמונה בה') אך ישנן הפרעות לקשר - עבירות.

להיות במצב בינוני פירושו החלטה אמיצה כי אינני רוצה בחטאי העבר ואיני מתכוון לחטוא בעתיד. זו אולי נשמעת דרישה קשה, אך אדמו"ר הזקן מגדיר את עבודת הבינוני כ"מדת כל אדם ואחריה כל אדם ימשוך"[ח]. צריך לזכור שלא צריך להביא ערבות לכך שמחר לא תחטא, משום שהעיקר כאן הוא מצב נפשי של חוסר רצון בחטאים (אמנם מצד הנפש הבהמית שלי אני עדיין נמשך לרע אך ה' חנן אותי עם טבע של "מח שליט על הלב", ובעזרתו יתברך אני מסוגל להתגבר על יצרי הרע).

פעמים רבות נדמה לנו כי החיים ללא עבירות הם משעממים. להצליח להיות ב'מצב בינוני' פירושו להצליח, אפילו לרגעים ספורים, למאוס בעבירות עד כדי כך שאם היתה בידנו הבחירה כעת ללחוץ על כפתור שיגרום כי לעולם לא נחטא - נלחץ עליו מיד. כדי להגיע לרגע אחד של מצב בינוני טהור, נדרשת עבודה רבה. בתחילה ניתן לחוות חוויה זו פעם בשנה, פעם בחודש, ואט אט להגיע ליותר 'רגעי בינוני' עד ליעוד הסופי של 'הלוואי בינוני' תמידי.

נראה שהגענו לתקרה: למצב של מלחמה מתמדת ובחירה בצד הנכון של המתרס. כיצד ניתן להתקדם ולמצוא בתוכנו, היהודים הפשוטים, מצב נפש של צדיק בו כל עולמו הוא עבודת ה' בפשטות וללא מלחמה?

אכן, בגרף של רשע-בינוני הבינוני נמצא בפסגת השאיפות, אך לכל יהודי יש בנפש ציר נוסף. לכל יהודי יש מצבים בהם פשוט לו שעושים מצוות, ללא עבודה. צאו לרחובות ראשיים ביום-הכיפורים וראו: האם מתחשק מאוד לכולם לעלות על הרכב ולנסוע לקניון והם מתגברים כארי? לא, פשוט להם שביום

ה רש"י שמות ל, לד.
ו ראה פרקים י-יב.
ז קהלת ז, כ.
ח תניא יד.

הזה לא נוסעים. ומניין לכל היהודים פשיטות זו? מנקודת הצדיק שיש בכל יהודי, בה ברור שעושים את רצון ה' וזהו הדבר הטבעי ביותר.

לעתיד לבוא נאמר "ועמך כֻּלם צדיקים"[ט] וניתן להתחיל לטעום מהעתיד כבר עכשיו[י]. כל יהודי יכול לעבוד על רגעי הצדיק שלו ולהגדילם: יום כיפור, ברית מילה, חגים, שבתות - פתאום מגלים כי יש המון מצוות שאנחנו עושים בפשיטות ובכיף. 'רגע הצדיק' אינו עבודה מאומצת של בניית בניינים חדשים כרגעי הבינוני, הוא נקרא "עבודת מתנה"[יא] מה' בו חושפים מקורות איתנים הקיימים כבר בנפשנו.

הזדהות גמורה עם הרשע

לאחר שמצאנו בתוכנו את כל הדמויות יקל עלינו להתחבר לכלל הצבו"ר החיצוני. הצדיק בתוכנו מתחבר לצדיקים החיים בחיבור תמידי וטבעי עם ה'; הבינוני בנו מתחבר לעובדי ה' הרוצים לקבל את עול ה'; והרשע אצלנו מבין את אותם רשעים גמורים העוברים על רצון ה' - משום שבסופו של דבר גם אני בפנים עובר לפעמים על רצון ה', והרי אין הבדל גדול בין עבד שסטר לרבו פעם אחת לחברו שסטר פעמים רבות, שניהם עבדים סוררים.

ההזדהות הזו עם הרשעים היא החביבה ובה תלויה הגאולה. כל הרהור תשובה של יהודי, כל עליה מ'רגע רשע' ל'רגע בינוני' או צדיק, עוזרת לרשע אחר חיצוני להרהר בתשובה. סיבה עיקרית לכך שרשע נשאר רשע היא משום שאין הוא מאמין כי יוכל לצאת מרשעותו - הוא עבריין השקוע-תקוע בעבר. גם כאשר הוא רואה מישהו עושה תשובה אין זה מערער את רשעותו כי הוא 'מנחם' את עצמו: הוא צדיק ולכן עשה תשובה אבל אני רשע ואשאר רשע. אבל אם הרשע ידע וירגיש באמת שהשני עשה תשובה לא מתוך צדקותו, אלא דווקא מתוך רשעותו - הדומה בדיוק לרשעותו של הרשע - כבר תתחיל להיפרץ אצלו חומת הרשעות הבצורה.

מעבר לזה, כך ניתן גם לאהוב את הרשעים. אחרי שמזהים שיש בתוך הנפש של כל אחד רשע ממש כרשעים הגדולים ביותר, יקל לאוהבם כשם שכל אחד אוהב את עצמו גם במצבים שהתרחק מה'. אל תפרוש מהצבור של עצמך וכך אל תפרוש מכל הצבור, צדיקים בינונים ורשעים, אלא תעלה את כולם.

ט ישעיה ס, כא.

י באלף השביעי תגיע הגאולה לעולם (פירוש הקבלה לראש השנה לא, א), והחסידות התגלתה באמצע האלף השישי כטעימה מתוך הגאולה של האלף השביעי, כמו שביום שישי אחרי חצות טועמים ממעדני השבת הקרבה ומקיימים מצות "טועמיה חיים זכו" (מתוך תפילת שבת, וראה משנ"ב קנ, ב).

יא תניא יד.

מענות ותשובות

שאלה:

אני נמצא בשליחות בבית חב"ד מסוים והזדמן לי לאחרונה ליצור קשר עם גוי שמתעניין ביהדות. האם עליי להשקיע בו מאמצים ולקרב אותו או שמא עליי להתמקד רק בעבודה עם יהודים? האם יש מקום לחשוש שהגוי לא כֵּנֶה והוא רוצה להשפיע לרעה על יהודים עם הידע שיקבל מאתנו?

תשובה:

ודאי שעיקר השליחות הוא עם יהודים אך כאשר סיפור כזה מזדמן בהשגחה פרטית צריך לתת לו חומר לקרוא ואפשר לדבר אתו...

שאלה:

בעלי מתוסכל מכך ששליחותו בעולם טרם ברורה לו. מה אני כאשתו יכולה לעשות כדי לעזור?

תשובה:

משיח אותיות **יִשְׂמַח** **וְיִשַּׂמֵּח** אחרים - עליך לגלות את נקודת ה**משיח** שבך (לשמוח בכל הטוב שה' משפיע לך ולשמח את בעלך האהוב [בעולם הזה "משמח חתן וכלה", השמחה נובעת מהחתן לכלה, אך בימות המשיח, וכבר עלינו לחיות עם משיח, "משמח חתן עם הכלה", השמחה נובעת מהכלה לחתן, כמבואר בחסידות])!

בעלך הוא מאותם צדיקים שנאמר עליהם "תחלתם יסורים (קצת יסורי נפש מאי מציאת השליחות שלו בחיים) וסופם שלוה (סופו למצוא את השליחות ולפרוץ קדימה ברוחניות ובגשמיות - דוקא לפי הסדר הזה, מרוחניות לגשמיות)". עליך רק לעודד אותו תמיד, להוריד אותו מעיגול האמונה הפשוטה לקו הבטחון הסביל והפעיל.

שאלה:

אשתי רוצה לעשות קורס הכנה ללידה. יש קורסים יחד עם הבעל, שמטעמי צניעות לא שייך להשתתף בהם בקבוצה. אפשר לעשות שיעורים פרטיים אצל אשה יראת שמים בהם הבעל משתתף (למעט במה שקשור לדברים שבצניעות).
האם יש מניעה שאשתתף בשיעורים כאלה?

תשובה:

ברכה להמשך הריון בריא ושמח ולידה קלה ושמחה!

אם אשתך רוצה אז אפשר להצטרף בלי להיות בחלקים הלא צנועים. כדאי שכנגד כל שיעור כזה תקבע שיעור חסידות עם אשתך (והעובר)!

שאלה:

מצד אחד ה' ברא לנו הנשים שער, ומצד שני כתוב בחז"ל ש"שער באשה ערוה". יש אכן מנהג שנשים מגלחות את כל שער הראש, אבל מנהג חב"ד ע"פ דברי הרבי אינו כך אלא שהאשה משאירה שער באורך של חצי טפח מטעם ש"לא תתגנה על בעלה", שהרי

"אין אשה אלא ליפי".
איך מסתדרים עם הסתירה בין השניים?
אם גילוי שער כה חמור עד שהזהר[א]
כותב על כך דברים חריפים מאוד, מדוע
יש להתחשב בבעל ולרצותו גם במחיר
כבד? הרי בלתי אפשרי שלא לגלות
אף שערה כדרישת הזהר, אלא אם כן
מגלחים את כל השער או חובשים פאה
24/7.

תשובה:

דבר ראשון - צריך ללמוד תניא! בהקדמה[ב] כתוב "כי בהן ימצא מרגוע לנפשו" - אי אפשר לעבוד את ה' בלי רוגע נפשי, לכן קודם כל צריך ללמוד תניא ולהרגע. מהרוגע באים למה שכותב אדה"ז בהמשך ההקדמה, "עצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה'", ואז ל"ונכון יהיה לבו בטוח בה' גומר בעדנו".

ולעצם הענין, מה ש"שער באשה ערוה", הרי גם "קול באשה ערוה" ו"טפח באשה ערוה וכו'" - כל אזהרות חז"ל מתייחסות לגילוי לזולת (איש) ולא לעצם הדבר. כל מה שה' ברא הוא טוב - "והנה טוב מאד" - רק שיש מה שעל האשה להסתיר מעיני הבריות, על מנת לא לעורר את היצר הרע (ואכן לגבי "קול באשה" כתוב[ג] שלעתיד לבוא, אז ישמע "קול חתן וקול כלה", היינו שכבר לא יהיה "קול באשה ערוה" כיוון שיצר זה יתבטל...).

כלל גדול הוא ש"לא נתנה תורה למלאכי השרת", ו"לא בא הקב"ה בטרוניא עם בריותיו". ועל כן בנוגע לכל חומרות ואזהרות הזהר, מה שקובע למעשה הוא המנהג - "מנהג ישראל תורה" - שהתקבל בעם ישראל בהסכמת גדולי ישראל. ממילא על נשים חב"דיות לנהוג לפי מנהג חב"ד [ואם לנקוט בלשון חריפה, הרי שאם כך נהוג בחב"ד על דעת הרבי[ד], אז כבר לא מעניין אותי (בנוגע להלכה למעשה) מה כתוב בזהר או במקום אחר. חסיד סומך על הרבי (שהרי הוא מבין את הזהר יותר טוב ממך), וכל עם ישראל סומך על מנהג ישראל. כמבואר בחסידות ששרש המנהג (רדל"א), הוא למעלה משרש מצות דאורייתא (רישא דאריך) וממצות דרבנן (רישא דאין), ושלכן "מנהג מבטל הלכה"[ה]!].

שרש המנהג הוא ב"עולם כמנהגו נוהג" (גם בימות המשיח, לפי פסק הרמב"ם[ו]), וכידוע מאדמו"ר הזקן ש"רזי עולם" ("אתה יודע רזי עולם") גבוהים מ"רזי תורה". על פי הכלל "עולם כמנהגו נוהג", על האשה למצוא חן בעיני בעלה ("חן אשה על בעלה")

א זהר פרשת נשא – חלק ג קכ"ה, ע"ב, וז"ל:
אמר רבי חזקיה, תונבא ליתי על ההוא בר נש, דשבק לאנתתיה דתתחזי משערה דרישה לבר, ודא הוא חד מאינון צניעותא דביתא, ואתתא דאפיקת משערא דרישה לבר לאתתקנא ביה, גרים מסכנותא לביתא, וגרים לבנהא דלא יתחשבון בדרא, וגרים מלה אחרא דשריא בביתא, מאן גרים דא, ההוא שערא דאתחזי מרישה לבר, ומה בביתא האי, כל שכן בשוקא, וכל שכן חציפותא אחרא, ובגין כך אשתך כגפן פוריה ביכרתי ביתך.
אמר רבי יהודה, שערא דרישא דאתתא דאתגלייא, גרים שערא אחרא לאתגלייא, ולאפגמא לה, בגין כך בעיא אתתא דאפילו טסירי דביתא לא יחמון שערא חד מרישא, כל שכן לבר. תא חזי, כמה בדכורא שערא הוא חומרא דכלא, הכי נמי לנוקבא. פוק חמי כמה פגימו גרים ההוא שערא דאתתא, גרים לעילא, גרים לתתא, גרים לבעלה דאתלטייא, גרים מסכנותא, גרים מלה אחרא בביתא, גרים דיסתלק חשיבותא מבנהא, רחמנא לישזבון מחציפו דלהון. ועל דא בעיא אתתא לאתכסייא בזיוותי דביתא, ואי עבדת כן, מה כתיב (תהלים קכח ג) "בניך כשתילי זיתים", מהו כשתילי זיתים, מה זית דא בין בסתווא בין בקייטא לא אתאבידו טרפוי, ותדיר אשתכח ביה חשיבות יתיר על שאר אילנין, כך בנהא יסתלקון בחשיבו על שאר בני עלמא. ולא עוד אלא דבעלה מתברך בכלא, בברכאן דלעילא בברכאן דלתתא, בעותרא, בבנין בבני בנין, הדא הוא דכתיב (שם) "הנה כי כן יבורך גבר ירא יהו"ה", וכתיב (שם) "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חייך, וראה בנים לבניך שלום על ישראל".
דברי הזהר הובאו להלכה במג"א או"ח סימן ע"ה.

ב תניא – הקדמת המלקט, דף ד ע"א.

ג ראה סדור עם דא"ח, ברכה אחרונה מ'שבע ברכות'.

ד ראה שלחן מנחם חלק אה"ע, סימן כד.

ה ירושלמי ב"מ פ"ז, ה"א.

ו הלכות מלכים ומלחמות פרק יב, ה"א.

וכאשר האשה היא "אשה יראת ה' - אזי - היא תתהלל", בחן ויפי שלה[ז], וזה יביא את בני הזוג להיות **ח**ברים **נ**אמנים ("האשה הטובה היא החבר הטוב") ולהגיע לדרגת "עניך יונים", "אחת היא יונתי" (שמעל ל"אחתי רעיתי" כמבואר בדא"ח[ח]).

דוקא האשה הישראלית רגישה ביותר למנהג, יש לה חוש מיוחד בשרש המנהג שבפנימיות הכתר בהיותה "אשת חיל עטרת בעלה" (על הצדיקים שבדור רק להסכים לדעתה, "שמע בקלה"). כמו שמצינו שדווקא בהלכות צניעות (נדה), בנות ישראל הן שהחמירו על עצמן וקבעו את רוב ההלכות. לזה קוראים "דת יהודית" (בניגוד ל"דת משה וישראל").

ונסיים ברמז: "מנהג ישראל תורה" = שרה רבקה רחל לאה בלהה זלפה, שש האמהות של עם ישראל.

"הלכה למעשה" = "דין אמת" = שרה (האשה היהודיה הראשונה שהצטיינה בצניעותה, כמבואר ברש"י על התורה, אך מן הסתם לא גלחה את שערותיה. [רק באשת יפת תאר נאמר "וגלחה את ראשה" כדי שתתגנה כו', שמבין חמש הפעולות שהיא מצווה לעשות על מנת שלא תמצא חן כו' זו הפעולה הראשונה, כנגד הכתר. וידוע שכאשר הבעל שם טוב דרש את הפסוק "וגלחה את ראשה" הנודע ביהודה שהיה נוכח שמע "וגלתה", בעוד שכל הסובבים שמעו "וגלחה", ומשום כך פרש ממנו, ואכמ"ל]).

[גם בדברי האריז"ל[ט] כתוב שאַל לה לאשה לגלח את שערותיה, לכן נוהגים להשאיר אורך של שתי אצבעות].

ז ראה חדושי מהר"ם שי"ף לכתובות יז, א. ועבודת ישראל פרשת ויצא דיבור המתחיל "ורחל היתה יפת תאר".

ח ראה רשימות דברים (חיטריק) מדור אדמו"ר הזקן אות סה (מהדורת תשס"ט).

ט לקו"ת להאריז"ל, סוף פרשת קדושים.

לתשומת לב – מדובר במענות פרטיים לשאלות מסוימות, לשואלים מסוימים בהקשר מסוים. חלק מהתשובות לא נערכו כתשובה לרבים, והן מתפרסמות כ"לחם חם ביום הלקחו" בשל העניין והלימוד שיכול להיות מהם כהשראה לרבים. בדרך כלל השאלה קוצרה או שונתה (ולעתים גם התשובה, בפרטים קטנים) כדי למנוע פגיעה בפרטיות השואלים

סיפור חסידי
הילולת ר' מנחם מענדל מוואַרקי – טז סיון

לדעת להנהיג את הסוסים

רבי מנחם מענדל מוואַרקי הוא הבן של רבי יצחק מוואַרקי, שהוא תלמיד מובהק של רבי שמחה בונים מפרשיסחא. היה עוד צדיק מאד גדול בדור הזה, דורו של הצמח צדק, שרבים החשיבו אותו לצדיק הגדול ביותר - רבי ישראל מרוז'ין. זה הצדיק היחיד שהרבי הצ"צ אמר עליו שהוא קדוש - דער הייליגער רוז'ינער. הצדיק הכי משיחי, שהקדיש כל חייו להביא משיח לעם ישראל. צדיקי פולין היו נפגשים הרבה, ופעם אחת ר"י מוואַרקי נפגש עם הרוז'ינער והביא איתו את בנו הצעיר, רמ"מ, שהיה אז נער. ר"י מרוז'ין היה נוהג כמלך ישראל, והיתה לו מרכבה שהיה רוכב עליה כמלך - הוא עלה על המרכבה, ואחריו האורחים. תוך כדי שהם עולים למרכבה ר"י מרוז'ין הכריז "כל מי שלא יודע את הסוד של מעשה מרכבה, שלא יעלה על המרכבה". מעשה מרכבה זה הסוד הכי עמוק בתורה. יש שני סודות בחז"ל, אחד יותר סוד מהשני - רזין ורזין דרזין. סתם סוד זה "מעשה בראשית", אבל סוד יותר גדול זה "מעשה מרכבה". ר"י מוואַרקי יודע את הסוד - ולכן לא התפעל, ועלה. ברגע שהבן שלו, הנער מנחם מענדל שמע את דברי ר"י מרוז'ין, הוא מיד קפץ למרכבה למקום של הנהג (שבדרך כלל זה היה איזה גוי שמנהיג את הסוסים), ותוך כדי כך אמר - "מעשה מרכבה איני יודע", אבל להנהיג סוסים אני יודע", קפץ וישב על מקום הנהג והתחיל להנהיג את המרכבה. הוא מנהיג את המרכבה ושני הצדיקים יושבים ונהנים.

"מעשה מרכבה איני יודע, אבל להנהיג סוסים אני יודע", קפץ וישב על מקום

בשלב מסוים ר"י מרוז'ין פנה לרֵעו ושאל אותו - "מאין זכית לבן כזה?" איך אתה זכית להוריד לעולם את הנשמה של הבן הזה? ענה לו רבי יצחק, "הבן הזה הוא מתנת חנם מן השמים, למעלה מכל זכות".

מה למדים מהסיפור הזה? זה שרמ"מ אומר שהוא לא יודע מעשה מרכבה זה חלק מהענוה והצניעות שלו, אבל מה הוא כן יודע? להנהיג את המרכבה. הרבי מליובאוויטש אומר ש"המעשה הוא העיקר" - האם כל הצדיקים בעולם יודעים להנהיג מרכבה? יש כאן צדיק גדול מאד, שיודע גם לרדת לתוך המציאות ולהנהיג את הסוסים, להנהיג את הרכב. זה משהו מיוחד - לזכות לכזה אחד, צדיק גדול שהוא צנוע וענו, והעיקר הוא חזק, מיד קופץ ומתחיל להנהיג את הסוסים, זו שלמות משיחית.

אם אחד הוא סתם פראָסט, בחור ריקני שלא יודע תורה, ואומר שיודע להנהיג סוסים - אין בזה חידוש, אבל זה צדיק גדול באמת, צנוע וענו וכל מעשיו בהצנע לכת, והוא אומר ש"איני יודע מעשה מרכבה, אבל אני יודע להנהיג את הסוסים", ולא רק אומר אלא מיד קופץ ועושה זאת, והוא זה שמנהיג את שני הצדיקים, זה כח משיחי. זה גם הכח של בנין ארץ ישראל, 'עבודה עברית' - כשעם ישראל חוזר לארץ הוא צריך לעשות משהו בפועל ממש, אבל הוא גם צריך להיות צדיק, "ועמך כלם צדיקים - לעולם יירשו ארץ". השילוב הזה מאד נדיר, אבל הוא היעוד של הדור שלנו.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

בְּרכות בחשבון חידושי רמזים בפרשת בהעלותך

אזכרות שם הוי'

בפרשת בהעלותך תופעה יחידאית בחמשה חומשי תורה, והיא פסוק עם ארבע אזכרות של שם הוי' ב"ה[א]. פסוק זה מופיע בסוף הפרשיה המתארת את מסע המחנות על פי הענן שעל המשכן:

עַל פִּי הוי' יַחֲנוּ וְעַל פִּי הוי' יִסָּעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת הוי' שָׁמָרוּ עַל פִּי הוי' בְּיַד מֹשֶׁה[ב].

ארבע האזכרות מסודרות בדילוגים של 3-3 מילים ביניהן. ובהיות שישנן שתי מלים לפני שם הוי' הראשון ושתי מלים אחרי שם הוי' האחרון נמצא שכאשר נספור את מקומן של ארבע האזכרות בפסוק נראה שגם מההתחלה לסוף וגם מהסוף להתחלה הן המילים השלישית, השביעית, האחת עשרה, והחמש עשרה:

עַל	**פִּי**	3 **הוי'** 15	**יַחֲנוּ**	**וְעַל**	**פִּי**	7 **הוי'** 11	**יִסָּעוּ**	**אֶת**	**מִשְׁמֶרֶת**	11 **הוי'** 7	**שָׁמָרוּ**	**עַל**	**פִּי**	15 **הוי'** 3	**בְּיַד**	**מֹשֶׁה**

זו תופעה מובהקת בתורה של "חן" (סימטריה). "חן" הוא השער של "יחנו" בפסוק, וכן "**על פי הוי' יחנו**" עולה בגימטריא **ה** פעמים **חן**![ג] המספרים, 3 7 11 15, מאד משמעותיים: 3 ו-7 היינו חלוקת "עשר ספירות בלימה" לג"ר (ג ראשונות, מוחין) וז"ת (ז תחתונות, מדות) ואילו 11 ו-15 היינו חלוקת שם הוי' ב"ה ל-**יה** (מוחין, "יחודא עילאה") ו-**וה** (מדות, "יחודא תתאה").

מהאזכרה הראשונה עד האחרונה, יש בדיוק **אחד** תבות, רמז להוי' **אחד**[ד].

מספרי הפרשיה

בפרשיה בה מופיע פסוקנו המיוחד יש 9 פסוקים, 146 תבות ו-531 אותיות.

כנגד 9 הפסוקים יש 9 אזכרות של שם הוי' בפרשיה (5 ועוד 4 בפסוק האחרון).

מבין שלשת המספרים הללו בולט במיוחד מספר התבות, 146, שכן הוא ערך המלה **יִסָּעוּ**, מלה המופיעה 7 פעמים בפרשיה ("כל השביעין חביבין"). 7 ההופעות הנ"ל רומזות לדעת תנא קמא[ה] בספרי, שהיו 7 עננים סובבים את מחנה ישראל, וכפי שיתבאר.

7 פעמים **יִסָּעוּ** עולה 1022 שהוא ערך

א יש לומר כנגד **ד** אותיות שם הוי' ב"ה מלמטה למעלה, וד"ל. קודם בפרשתנו נמצא פסוק עם חמש פעמים "בני ישראל", להודיע חבתן של ישראל בעיני השי"ת (חבת הבן על האב יותר מחבת עצמו), כנגד **ה** אותיות ישראל (רש"י – כנגד חמשה חומשי תורה, שהם גופא כנגד חמש פעמים אור ב"יום אחד" של מעשה בראשית, "אור ישראל").
בכל התנ"ך כולו יש רק פסוק אחד (בדברי ה' לאליהו הנביא בהר חורב) ובו חמש אזכרות: "וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי הוי' וְהִנֵּה הוי' עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי הוי' לֹא בָרוּחַ הוי' וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ הוי'".

ב במדבר ט, כג.

ג שאר 13 תבות הפסוק (שבהן 42 אותיות, סוד **מב**

ד בין **ד** האזכרות יש **אח** תבות (**ג** פעמים **ג**, **ג** ברבוע) ויחד עם **ד** האזכרות (**ב** ברבוע, "שנים שהם ארבעה", סוד שם הוי' ב"ה) היינו סוד "אחד" – **אח-ד** (מספר ההשראה של **ג**) – כאשר ה-**ד** היא **ד** רבתי (האזכרות עצמן). בכל הפסוק יש **טוב** תבות, וכידוע ש**טוב** מתחלף ב**אחד** באטב"ח.

ה במדרש הגדול מופיעה דעת תנא קמא בשם רבי מאיר. מסעות): "**ועל פי הוי' יסעו את משמרת הוי' שמרו על פי הוי' ביד משה**" = 2898 = 14 פעמים **אור**. יש כאן יחוד של **חן** ו**אור**, סוד "ותשחק ליום **אחרון**".

הביטוי "**וְיֵשׁ אֲשֶׁר יִהְיֶה הֶעָנָן**", ביטוי הפותח את הפסוק הששי וגם את הפסוק השביעי בפרשיה ("על פי שנים עדים"). ובתוך הביטוי הזה, רק המלים "**אֲשֶׁר יִהְיֶה**" עולות 531, מספר האותיות בפרשיה!

סדרת העננים

בספרי (ובכ"ד בחז"ל) מצינו ארבע דעות לגבי מספר העננים שהיו סביב המשכן. רש"י מביא ב"פשוטו של מקרא" רק את הדעה הראשונה המזהה **7** עננים. וכך לשון הספרי[ו]:

"וַעֲנַן הוי' עֲלֵיהֶם יוֹמָם"[ז], מכאן אמרו ז עננים הם... רבי יהודה אומר יג... ר' יאשיה אומר ד. רבי אומר ב.

ו בהעלותך כה.

ז במדבר י, לד.

הפרט הראשון שנשים לב אליו הוא שסכום כל העננים שבכל הדעות הוא 2 ועוד 4 ועוד 7 ועוד 13 עולה **26**, רמז לכך שזהו אמנם "וענן **הוי'** [עליהם יומם]".

מארבע הדעות גבי מספר העננים נבנה סדרת מספרים שלמים (בדרגה שלישית). כדי לבנות את הסדרה נשתמש בשיטה המבוססת על "הפרשים הקבועים" (finite differences). נפתח מיד את הסדרה ל-13 מספרים (עד למספר העננים לדעת רבי יהודה הנ"ל):

2	4	7	13	24	42	69	107	158	224	307	409	532	
	2	3	6	11	18	27	38	51	66	83	102	123	
		1	3	5	7	9	11	13	15	17	19	21	
			2	2	2	2	2	2	2	2	2		

סכום 13 המספרים הראשונים עולה 1898 = 13 פעמים 146, כלומר שהערך הממוצע של 13 המספרים הוא 146, הערך של המלה **יְסָעוּ**, שהוא מספר התבות בפרשיה כולה!

לאחרונה

עוסק הרב באחד הנושאים העמוקים בקבלה וחסידות – סוד הצֶלֶם. על המושג הקבלי המופשט שפך הרב מאורה של תורת החסידות והביא את דברי אדמו"ר הזקן בליקוטי תורה, שסוד הצלם הוא הנפש השכלית, הנפש הממצעת בין הנפש האלקית לבהמית, וכי תפקידה של הנפש השכלית-הממוצע, היא לחבר בין ההפכים וליישב את אורה של הנפש האלקית בנפש הבהמית, על מנת שזו האחרונה תרתום את כחה לעבודה ה'.

יסוד הדברים הוא בכתבי האריז"ל, ובחוברת זו מופיע לימוד של קטע שלם – קצר אך יסודי – מתוך העץ חיים. זו דוגמה נפלאה של לימוד עץ חיים על פי החסידות – ראשית השיעור מסביר באופן 'טכני' את דברי האר"י והוא ממשיך לתובנות עמוקות ותשובות לשאלות יסוד ביחס לקבלה חסידות ושלל נושאים (אז קצת סבלנות בעבודת הקריאה...).

דברי האריז"ל בנוגע למקומו ותפקידו של הצלם, מגלים לנו שלצלם מספר רבדים, רובד בכל עולם, וכל רובד בא לידי ביטוי בצורה שונה והשלכותיו לגבי עבודת ה' היא אחרת. מתוך כך הרב מבאר נושאים רבים הנוגעים לסוד הצלם. על היחס בין קבלה וחסידות. מהו החילוק העקרוני בין שיטת חב"ד לשיטת החסידות הכללית, ומדוע נכון ללמוד חסידות דווקא בלשון האריז"ל.

בהמשך, לאור דברי האריז"ל שעיקר התורה והמצוות ניתנו בשביל בירור הצלם, מסביר הרב במה על האדם להשקיע בעיקר – התבוננות שכלית, ומדוע דרך החסידות שוללת תעניות וסיגופים לגוף. ומשם אנחנו עוברים לעוד שאלות יסוד כגון, מהו בירור ניצוצות? סוד שבירת הכלים ועד להסבר פשוט וקצר על איך עובד גלגול נשמות.